

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня: «магістр»

на тему
ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Виконала:
студентка II курсу, 61 групи
Спеціальності 013 «Початкова освіта»
Устименко Олена Володимирівна

Науковий керівник:
к. пед. н., доцент
Кисла Оксана Федосіївна

Чернігів – 2023

Роботу подано до розгляду « ____ » _____ 2023 року.

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол No _____ від «___» _____ 2023 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	7
1.1. Пізнавальна активність як психолого-педагогічна проблема: висвітлення у психолого-педагогічній літературі, характеристика, ознаки	7
1.2 Взаємозв'язок пізнавального інтересу і пізнавальної активності	16
1.3 Дидактичні ігри, їх класифікація та особливості проведення у початковій школі.....	23
Висновки до розділу I	31
РОЗДІЛ 2. УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР	34
2.1 Особливості пізнавальної активності молодших школярів	34
2.2 Дидактична гра як засіб формування пізнавальної активності учнів 2 класу.....	40
2.3 Методичні рекомендації вчителям щодо формування пізнавальної активності молодших школярів	47
Висновки до розділ 2	51
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	61
Додаток 1. Конспекти уроків.....	61
Додаток 2. Приклади дидактичних ігор 2 клас	108
Додаток 3. Методики дослідження	111

ВСТУП

Актуальність. Формування пізнавальної активності у молодших школярів дуже актуальна проблема для побудови освітнього процесу, тому що школі необхідно прищепити учневі прагнення постійного поповнення своїх знань за допомогою самоосвіти, сприяти спонуканням, розширювати свій кругозір. Турбота про створення, підтримку та розвиток інтересу до предмету, до процесу пізнання – найважливіше завдання, що стоїть перед кожним вчителем. Проблема пізнавальної активності є необхідним компонентом розробки таких проблем як удосконалення в організації уроку, написання навчальних посібників, виховання самостійності учнів, підвищення майстерності вчителя, розвиток мислення учнів [1].

Формування пізнавальної активності в молодшому віці становить основу для подальшого успішного навчання та розвитку. Діти, які активно взаємодіють з навчальним матеріалом та розвивають пізнавальні навички, мають більші шанси досягти успіху в школі та подальшому навчанні. Сучасний світ вимагає від людей гнучкості в мисленні, творчого підходу до вирішення проблем та здатності швидко адаптуватися до змін. Формування пізнавальної активності в молодших школярів сприяє розвитку критичного мислення та навичок, які стануть корисними в майбутньому.

Активізувати навчальний процес, домогтися стійкої уваги можна, знаючи, що з усіх мотивів навчальної діяльності найдієвішим є пізнавальний інтерес у процесі навчання. Він не тільки активізує увагу, розумову діяльність в даний момент, а й спрямовує її до подальшого вирішення різних завдань. Стійкий пізнавальний інтерес та увага формуються різними засобами. Одним із них є дидактична гра. Все незвичайне, несподіване викликає у дітей багате своїми наслідками почуття подиву, живий інтерес до процесу пізнання, допомагають засвоїти будь-який навчальний матеріал.

Проблемою розвитку пізнавальної активності займалися вчені: Б.Г. Ананьєв, Н.М.Бібік, М.В.Богданович, Д.Б.Богоявленський, Л.І. Божович,

В.В. Давидов, М.О.Данилов, О.В.Киричук, А.Я. Коменський, О.М.Матюшкін, В.Ф.Паламарчук, Н.С.Редьковець, О.Я.Савченко, О.Г.Сауліна, О.В.Скрипченко, М.Г.Стельмахович. І.Ф.Харламов, Т.І.Шамова. Наукою доведено необхідність розробки цієї проблеми та впровадження в практику навчання. Багато педагогів активно використовують у практиці своєї роботи різні прийоми та методи, що сприяють розвитку пізнавальної діяльності дітей [10].

Мета кваліфікаційної роботи: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити умови формування пізнавальної активності молодших школярів засобами дидактичної гри.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати погляди вчених на проблему пізнавальної активності, розглянути її особливості та зв'язок з пізнавальним інтересом.
2. Схарактеризувати роль дидактичної гри у формуванні пізнавальної активності.
3. Визначити умови формування пізнавальної активності молодших школярів засобами дидактичних ігор
4. Проаналізувати досвіду роботи вчителя щодо формування пізнавальної активності засобами дидактичних ігор
5. Розробити рекомендації щодо формування пізнавальної активності молодших школярів.

Об'єктом дослідження є освітній процес у ЗЗСО.

Предметом дослідження є умови використання дидактичної гри у формуванні пізнавальної активності молодших школярів в освітньому процесі.

Для вирішення поставлених завдань застосовувалися такі **методи** дослідження: теоретичні (аналіз, узагальнення та систематизація психолого-педагогічної літератури) та емпіричні (спостереження, анкетування, вивчення і аналіз педагогічного досвіду).

Апробація результатів дослідження здійснено на Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців та студентів та надрукованими тезами у збірнику «Сучасна освіта: перспективи розвитку».

За матеріалами кваліфікаційної роботи видано статтю на тему: «Ігри з сенсорного розвитку для дітей раннього та дошкільного віку для фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів, психологів та вихователів закладів дошкільної освіти», у науково-методичному журналі «Педагогічні обрії»(№4).

Структура роботи: робота складається із вступу, двох розділів, підрозділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, що нараховує 45 позиції та додатків. Обсяг основної частини роботи складає 111 сторінок.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

1.1. Пізнавальна активність як психолого-педагогічна проблема: висвітлення у психолого-педагогічній літературі, характеристика, ознаки

Психологічні особливості пізнавальної активності молодших школярів вивчалися Н.В.Гродською, М.Мамажановим. Педагогічний ракурс проблеми пізнавальної активності учнів початкових класів було висвітлено у працях Ш.А.Амонашвілі, І.Л.Вікторенко, Л.Д.Воронцової, Г.І.Коберник, Т.А.Торчинської, Л.В.Хітяєвої, Л.Я.Чосік. Одні автори розглядають пізнавальну активність як діяльність, інші – як рису особистості. Т. Шамова розглядає пізнавальну активність «як якість діяльності особистості, яка проявляється у відношенні учня до змісту і процесу діяльності, прагненні його до ефективного оволодіння знаннями і способами діяльності за оптимальний час при мобілізації морально-вольових зусиль на досягнення навчально-пізнавальної мети». Уточнюючи поняття «пізнавальна активність», необхідно відмежовуватися від поняття «мисленнєва активність». Головна їхня різниця полягає в тому, що в пізнавальній діяльності беруть участь не тільки процеси мислення, але й увага, воля, пам'ять.

Так, у дослідженнях науковців розкривається сутність поняття «навчальна активність», «пізнавальна активність» (Н.С.Редьковець, І.Ф.Харламов, Т.І.Шамова), аналізуються особливості формування пізнавальної активності та пізнавальних інтересів на різних етапах розвитку особистості (Н.М.Бібік, Д.Б.Богоявленський, О.В.Киричук, О.В.Скрипченко); розкривається значення проблемного навчання у розвитку пізнавальної мотивації учнів (О.М.Матюшкін); обґрунтовуються особливості організації

самостійної роботи в процесі навчально–пізнавальної діяльності (М.О.Данилов, О.Г.Сауліна). Проблему активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів розглядали М.В.Богданович, В.Ф.Паламарчук, О.Я.Савченко, О.В.Скрипченко, М.Г.Стельмахович та інші [5].

Так, на думку Г.Щукіної, пізнавальна активність, це особистісне утворення, яке виражає індивідуальний відгук на процес пізнання, живу участь, розумово-емоційну чуйність учня в пізнавальному процесі [7]. У дослідженнях В.Лозової «пізнавальна активність». визначається як властивість особистості, котра виявляється в її ставленні до пізнавальної діяльності, передбачає стан готовності, прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності, а також в якості цієї діяльності, яка здійснюється шляхом вибору найбільш оптимальних способів для досягнення цілей пізнання. Т.Ткачук поняття «активність» пов'язує з поняттям «діяльність», а під пізнавальною активністю розуміє самостійну, ініціативну діяльність дитини, спрямовану на пізнання навколишньої дійсності (як прояв допитливості) й зумовлену необхідністю розв'язати завдання, що постають перед нею у конкретних життєвих ситуаціях [5].

Спільним для вчених є те, що пізнавальна активність завжди пов'язується зі сформованістю самостійності дитини, а саме, здатності без допомоги дорослих визначити мету діяльності, спланувати та організувати її, правильно оцінити результат. З поняттям «пізнавальна активність» тісно пов'язується поняття «навчальна активність», що характеризує ступінь входження учня в предмет його діяльності: готовність виконувати навчальні завдання, намагання виконувати діяльність самостійно, свідоме виконання завдань, систематичність учіння, прагнення підвищити свій освітній рівень [3].

На думку Крутій В.А. навчальна активність – це діяльний стан учня, який характеризується потягом до знань, розумовим напруженням та виявленням вольових зусиль у процесі оволодіння знаннями. Навчальна

активність на рівні спрямованості особистості означає глибоку переконаність учня в необхідності всебічного пізнання, а її вищий рівень носить перетворюючий характер [6].

Всі автори, які займалися дослідженням цього питання, вважають, що пізнавальна активність є одним з важливих якостей, що характеризують психічний розвиток молодшого школяра.

Найважливішою рушійною силою навчання, що стимулює пізнавальну активність учнів, є протиріччя між знанням і незнанням, стверджував відомий дидакт М. О. Данилов. Це протиріччя виникає, коли вчитель ставить перед учнями такі завдання, створює такі ситуації, вирішення яких вимагає від молодших школярів активної пошукової діяльності, нових знань, умінь. Цікавою є тільки та робота, яка вимагає постійної розумової напруги. Легкий матеріал, який не вимагає від дитини такої напруги, не викликає у неї інтересу. Отже, ще однією умовою виникнення пізнавального інтересу є подолання труднощів у навчальній діяльності. Але труднощі навчального матеріалу і навчального завдання призводять до підвищення інтересу тільки тоді, коли ця складність для учнів посилює, переборна, тобто є такою, що дитина в змозі самотійно її подолати, інакше інтерес швидко падає.

Проблему розвитку пізнавальної активності школярів розглядають як одну із найважливіших проблем сучасної педагогіки. Вона показана як ключова умова у формуванні в учнів потреби у знаннях, оволодіння інтелектуальними вміннями, самостійності, забезпечення глибоких та міцних знань [11].

Пізнавальна активність у нашому випадку – це один із основних мотивів навчання школярів. Її дія виявляється у досить сильній формі. Під впливом пізнавальної активності навчальна робота навіть у слабких учнів протікає продуктивніше.

Пізнавальна активність при раціональній педагогічній організації діяльності учнів і регулярної і цілеспрямованої виховної діяльності може і

має стати стабільною рисою особистості молодшого школяра та сприяти його всебічному розвитку.

Пізнавальна активність визначається через різні компоненти. Одним з головних у цьому є пізнавальний інтерес як двигун активізації діяльності пізнання.

Розвиток пізнавальної активності дитини - один із головних чинників успішності навчання.

На ранніх етапах розвитку пізнавальний інтерес виникає у формі реакції на нові ситуації, у мимовільному прояві уваги, пам'яті та допомагає у закріпленні первинних знань про світ у цілому. Надалі пізнавальна активність проявляється у допитливості, й у прагненні нового [2].

Прояв пізнавальної активності дитини завжди пов'язаний з рівнем розвитку її пізнавальної потреби та проходить через певні етапи. Для початку вона виникає в елементарній пошуковій активності, надалі пізнавальна активність знаходить вираження у дослідницькій активності, а найвищим її рівнем є творча активність особистості.

Цікавість стає першим двигуном пізнавальних процесів. Саме за допомогою цікавості можливо, для початку, розвивати інтерес дитини до питань, створювати орієнтування в навколишньому світі, зосереджувати розумову діяльність на певній галузі та, нарешті, цікавість переростає у допитливість. У ході розвитку допитливості необхідне навчання та виховання. Інтерес є основним механізмом успішного навчання.

Для розвитку пізнавальної активності необхідно здійснювати постійний перехід від вже знайомого предмета на новий, ще невідомий, вивчений дитиною предмет. В основі розвитку потреби у знанні лежить незадоволеність наявними знаннями та прагнення до оволодіння новими знаннями. Тут значну роль відіграє виховання дитини, цінності, які закладає сім'я.

Пізнавальна активність «стоятиме на місці», якщо дитиною ніхто не займається, і вона надана сама собі. Як зерно, що впало в ґрунт, який не

поливають, де немає тепла і сонячного світла, не проростає, так і пізнавальна потреба, яка потребує надання та дотримання певних умов, втративши їх, не отримує свого розвитку. У такому разі і у дітей, чия пізнавальна активність не підтримується через відповідний інтерес, найчастіше згасає бажання пізнавати [8].

Для здійснення процесу формування пізнавальної активності вчитель повинен звертатися до основних правил:

- здійснення поступового переходу від природних інтересів до інтересів, що прищеплюються;
- об'єкт, запропонований дітям для вивчення, не повинен бути для них ні зовсім новим, ні добре відомим;
- матеріал доцільно «групувати навколо одного стрижня».

Принцип психологічної комфортності дозволяє дивуватися і відкривати нове під час уроку. Для його здійснення необхідно:

- забезпечувати свободу самореалізації кожного з дітей;
- створювати умови, де дитина не боїтиметься висловлювати свої «дитячі» думки;
- пропонувати на вибір різні завдання, отримуючи задоволення від успіху, який вони досягли;
- створювати проблемні ситуації, змістом яких є протиріччя, а ознакою – емоційне переживання;
- використовувати рефлексію, позитивний емоційний тон, партнерські відносини з дітьми.

Активування пізнавальної діяльності молодших школярів стає неможливим без розвитку вони пізнавального інтересу. Саме тому процес навчання має регулярно порушувати, розвивати та зміцнювати пізнавальний інтерес учнів. Пізнавальний інтерес постає і як важливий мотив навчання, і як стійка риса особистості, і як сильний засіб навчання, що підвищує його якість.

У молодших школярів, які навчаються у одному класі цілком імовірна диференціація за рівнем розвитку та характеру прояву пізнавальної активності. Це можна обґрунтувати тим, що кожна дитина має свій життєвий досвід, різний від інших, кожна дитина йде своїм власним шляхом індивідуального розвитку [14].

З психологічної точки зору пізнавальна активність – це міра розумового зусилля, спрямована на задоволення пізнавальних інтересів індивіда. Як педагогічне явище, пізнавальна активність є двостороннім взаємопов'язаним процесом: з одного боку, це форма самоорганізації і самореалізації учня, з другого – результат цілеспрямованих зусиль педагога в організації пізнавальної діяльності учня.

Педагогічна наука характеризує пізнавальну активність як специфічну властивість особистості, котра спрямована на активне набуття знань в інтересах суспільства. Як бачимо, єдиного підходу до визначення цього поняття у наукових дослідженнях немає. Можна лише виокремити кілька підходів до вивчення сутності даного феномену, зокрема:

– Діяльнісний, його представники визначають пізнавальну активність особистості як діяльність, зокрема як психічну діяльність суб'єкта, що може здійснюватись на репродуктивному (активність реалізується у межах первинно винайденого способу діяльності), евристичному (активність виявляється у намаганні покращити певну діяльність, знайти нові способи її здійснення) та креативному (проявляється в ініціативі до постановки і вирішення задач діяльності) рівнях.

– Особистісний, прихильники цього підходу розглядають пізнавальну активність як комплексну рису особистості, зовнішніми проявами якої можуть виступати азартність, рішучість, захопленість справою, зацікавленість результатом, нестандартний підхід до вирішення завдань тощо.

– Комплексний підхід поєднує у собі характерні риси двох перших, у ньому пізнавальна активність як особлива якість особистості є метою діяльності, засобом її досягнення і результатом.

Комплексний підхід розглядається як риса особистості, котра виявляється у її ставленні до пізнавальної діяльності, що передбачає стан готовності, прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності, і знаходить вияв у пізнавальній діяльності.

У дослідженнях різних вчених доведено, що пізнавальна активність є основою практично будь-якої діяльності, і навчальної зокрема. Низький її рівень стає на перешкоді ефективної організації освітнього процесу, оскільки знання, отримані у готовому вигляді, учням складніше застосувати при поясненні спостережуваних явищ і вирішенні конкретних практичних завдань [12].

Пізнавальна активність сприяє інтелектуальному розвитку особистості, що передбачає не тільки потребу чи прагнення до діяльності (потенційна пізнавальна активність) у вирішенні завдань пізнавального характеру, але й необхідність практичного застосування, активного виконання отриманих знань (реалізована пізнавальна активність).

Пізнавальна активність особистості у навчальній діяльності досягає найбільшої ефективності за умови, коли вона оптимально організована і спрямована. Вона ніби «штовхає» до певних самостійних дій: запитати, відшукати певну інформацію, прочитати, написати, зробити. Недарма активні школярі відзначаються більшою самостійністю у розв'язанні навчальних завдань і життєвих ситуацій.

Таким чином, як педагогічне явище пізнавальна активність є двостороннім взаємопов'язаним процесом: з одного боку, це форма самоорганізації і самореалізації учня, а з другого – результат цілеспрямованих зусиль педагога в організації пізнавальної діяльності учня.

Реалізована пізнавальна активність може виявлятися на трьох рівнях: репродуктивному, реконструктивному і творчому [6].

Репродуктивний рівень характеризується намаганням особистості зрозуміти, запам'ятати і відтворити знання, а також опанувати способи їх застосування у діяльності. На реконструктивному рівні учні проявляють прагнення зрозуміти сутність певного явища дійсності, виявити взаємозв'язок між явищами та процесами, оволодіти способами застосування знань у змінених умовах, намагаються довести розпочату справу до кінця. Творчий рівень пізнавальної активності виявляється у бажанні учнів більш глибоко вивчити матеріал, і для реалізації цієї мети такі учні винаходять різноманітні способи. Учні з творчим рівнем пізнавальної активності відрізняють широта і стійкість пізнавальних інтересів. Саме інтерес – активне пізнавальне ставлення людини до навколишнього світу, – за висновками видатних учених (Л. Виготського, С. Рубінштейна та ін.), є джерелом пізнавальної активності.

Будучи стійкою рисою характеру, пізнавальний інтерес сприяє формуванню особистості у цілому, оскільки під його впливом активніше протікає сприйняття, гострішим стає спостереження, активізуються емоційна і логічна пам'ять, інтенсивніше працює уява [4].

Пізнавальний інтерес як основа формування пізнавальної активності, за висновками вчених, у своєму розвитку проходить три фази: цікавість, допитливість і теоретичний інтерес. Цікавість є первинною, елементарною фазою вибіркового ставлення, обумовленою тільки зовнішніми обставинами, що привертають увагу людини, і виступає початковим поштовхом у виявленні пізнавального інтересу. Допитливість визначається педагогами як риса характеру особистості, що проявляється у прагненні до широти та глибини знань про навколишній світ і самого себе. Вона сприяє виникненню і забезпеченню функціонування пізнавального інтересу, є формою його існування [9].

Вищезазначене доводить, що пізнавальна активність – це динамічне утворення, а розвиток пізнавальної активності являє собою процес переходу від можливостей, схильностей, прагнення реалізувати свої сили до перетворення особистості у активного і творчого суб'єкта діяльності.

1.2 Взаємозв'язок пізнавального інтересу і пізнавальної активності

Соціальну значимість процесу формування пізнавального інтересу підвищує введення нових освітніх стандартів, які ставлять перед новою українською школою (НУШ) нові завдання: створення навчального середовища, що мотивує учнів самостійно добувати, обробляти отриману інформацію, обмінюватися нею.

Пізнавальний інтерес мимовільно не виникає з потреб, а спеціально формується і розвивається освітнім установам, починаючи з початкової школи, так як саме в цей період виявляються задатки і здібності дитини, формуються його моральні переконання і потреби в певних видах діяльності. Сформованість у молодшого школяра пізнавального інтересу веде до виникнення внутрішньої мети діяльності самого учня, перетворюючи його в активний суб'єкт навчальної діяльності. І тоді час, проведений школярем на уроці, стає не підготовкою до життя, а власне життям, осмисленою і значущою для самого учня.

Пізнавальний інтерес - одна з соціально значущих якостей особистості, що формується у школярів в процесі навчальної діяльності.

Пізнавальний інтерес виражений у своєму розвитку різними станами. Умовно розрізняють послідовні стадії його розвитку: цікавість, допитливість, пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес.

На стадії цікавості учень задовольняється лише орієнтуванням, пов'язаною із цікавістю того чи іншого предмета, тієї чи іншої ситуації. Ця стадія ще не виявляє справжнього прагнення до пізнання. І, тим не менш, цікавість як фактор виявлення пізнавального інтересу може служити його початковим поштовхом.

Допитливість - характеризується прагненням людини проникнути за межі побаченого. На цій стадії інтересу виявляються досить сильні вираження емоцій подиву, радості пізнання, задоволеністю діяльністю. У виникненні загадок і їх розшифровці і полягає сутність допитливості, як

активного бачення світу, яке розвивається не тільки на уроках, а й у праці, коли людина відчужена від простого виконавства і пасивного запам'ятовування.

Пізнавальний інтерес - характеризується пізнавальною активністю, явною виборчою спрямованістю навчальних предметів, цінною мотивацією, в якій головне місце займають пізнавальні мотиви. Пізнавальний інтерес сприяє проникненню особистості в істотні зв'язки, відносини, закономірності пізнання. Ця стадія характеризується поступальним рухом пізнавальної діяльності школяра, пошуком цікавої інформації.

Теоретичний інтерес пов'язаний як з прагненням до пізнання складних теоретичних питань і проблем конкретної науки, так і з використанням їх як інструменту пізнання.

У перші роки навчання всі інтереси молодшого школяра розвиваються дуже помітно, особливо пізнавальний інтерес, жадібне прагнення дізнатися більше, інтелектуальна допитливість. Спочатку з'являються інтереси до окремих фактів, ізольованих явищ (1-2 класи), потім інтереси, пов'язані з розкриттям причин, закономірностей, зв'язків і взаємозалежностей між явищами. Якщо першокласників і другокласників частіше цікавить, «що це таке?», то в більш старшому віці типовими стають питання «чому?», «як?», «навіщо?». З розвитком навички читання складається інтерес до читання певної літератури, у хлопчиків швидко формується інтерес до техніки. З 3 класу починають диференціюватися навчальні інтереси.

Систематично зміцнюючись і розвиваючись пізнавальний інтерес стає основою позитивного ставлення до навчання. Пізнавальний інтерес носить пошуковий характер. Під його впливом у школяра постійно виникають питання, відповіді на які він сам постійно і активно шукає. При цьому пошукова діяльність школяра відбувається з захопленням, він відчуває емоційний підйом, радість від удачі. Пізнавальний інтерес позитивно впливає не тільки на процес і результат діяльності, а й на перебіг психічних процесів -

мислення, уяви, пам'яті, уваги, які під впливом пізнавального інтересу набувають особливої активності і спрямованості.

З погляду психолого-педагогічну природу, феномен інтересу розглядається вченими в контексті кількох наукових напрямів: інтелектуального, емоційного, волюнтаристського.

Представники інтелектуального напрямку досліджень бачать зв'язок між інтересом та розумовою діяльністю, пізнавальними процесами індивіда; прихильники емоційного напрямку поєднує інтерес із почуттям задоволення та радості; представники волюнтаристського напрямку поєднують інтерес із вольовими аспектами особистості, що є причиною подолання труднощів.

Фундаментальні основи інтересу вивчені над повною мірою. Точки зору вчених щодо психолого-педагогічної сутності пізнавального інтересу різнопланові і певною мірою двоїсті.

Для розкриття проблематики пізнавального інтересу орієнтуємося на дослідження, які надали суттєву допомогу у формулюванні власної точки зору. Проблематику інтересу можна вивчати у трьох аспектах:

- 1) наявність в інтересі характерних рис та його місце у педагогічному процесі;
- 2) співвідношення понять «інтерес» та «потреба»;
- 3) умови розвитку інтересу .

Предметом нашої пильної уваги є інтерес у психолого-педагогічному процесі. Можна розглядати інтерес, як, передусім психічне явище, що характеризується спонуканням, тяжінням до об'єкту, що необхідно розвивати у процесі навчання. Для назви пізнавального інтересу він користується такими поняттями як «духовна спрага», «непереборне безкорисливе прагнення» [5].

Не менш значущою характеристикою пізнавального інтересу є спонукання до діяльності, що у свою чергу є інтересом, набуває яскравого насиченого емоційного забарвлення. Це свідчить, що процес пізнання забарвлений емоціями, які можуть бути викликані або самим процесом

розумової праці, або предметом пізнання, або перспективою, яка захоплює за собою.

Третя важлива особливість інтересу - це так звана «вільність», відсутність примусових впливів з боку для появи самого інтересу.

Пізнавальна активність молодшого учня є властивістю особистості, що глибоко змінюється, який спрямований на розуміння предмета діяльності. Вона виявляє явний інтерес до отримання нових знань, умінь та навичок, а також стійку потребу використання різної діяльності до поповнення нових знань.

Сучасні ЗЗСО повинні не тільки формувати в учнів певний багаж знань та умінь, а також пробуджувати тягіння до самоосвіти.

Завдяки становленню пізнавального інтересу учні розумітимуть, наскільки їм необхідно свідомо та з бажанням підходити до вирішення поставлених завдань.

Пізнавальний інтерес активізує все психічні явища людини, високому рівні свого формування спонукає школяра до пошуку зміни дійсності у вигляді діяльності (ускладнення цілей, виділення у предметній середовищі актуальних і значних сторін реалізації, пошук інших необхідних способів, привнесення у яких творчого початку).

Важливою складовою інтересу у педагогічному процесі є наявність його двох видів:

1) пасивного інтересу, що виявляється у «зайнятості» (коли людина перебуває у полоні вражень);

2) активного інтересу, що виявляється у самостійній наполегливій праці, коли людина із задоволенням шукає істину [7].

У понятті «пасивний» для характеристики пізнавального інтересу, ймовірно, йдеться про нестійке явище, яке за своєю суттю інтересом ще й не є, оскільки визначається лише залученою увагою до предмета пізнання. Можна вважати, що це реакція на новизну, а не пізнавальний інтерес у класичному його розумінні.

Можна зазначити, що учень добре вчиться лише тому випадку, що він навчається охоче, навіщо необхідно створювати такі умови розвитку інтересу під час уроку:

1. природна, вільна атмосфера, що викликає душевні сили дитини на піднесення;
2. доступність викладання, його цікавість, яка «відповідає досвіду» дитини, забезпечує емоційне піднесення та захопленість;
3. дбайливе ставлення до індивідуальності.

Можна ототожнити інтерес дітей з емоційно забарвленим бажанням, захопленням, що спонукає активність, спрямовану на оволодіння предметом чи явищем дійсності. Інтерес у дітей необхідно виховувати, для чого потрібен показ суті предмета та явища з різних боків, його місця у житті людини. Для цього важливо розуміти мету роботи, брати участь у розвитку свідомого ставлення до навчання. Виділяють деякі умови, що впливають на розвиток інтересу в процесі навчання, а саме: опора на навколишню дійсність, дослідницький підхід, порівняння, «живість» матеріалу .

Будь-який урок і навчальне завдання мають цікаві властивості, які виявляються в раніше невідомих фактах, які змушують по-іншому поглянути на світ довкола себе. Завдяки навколишньому середовищу та накопиченому досвіду учень може за бажанням вибрати той предмет, який його зацікавить. Однак буває так, що вчитель не замислюється про інтереси та можливості учня, використовуючи невідповідну методику навчання при викладанні та ускладнюючи тим самим весь процес навчання. Пізнавальний інтерес є основою перевірки всіх зусиль педагога у розвиток особистості учня. Пізнання не можна уявити без активної розумової операції, що створюється під впливом педагога. Інтерес глобально у різнобічній діяльності учнів, що дозволяє педагогам творчо розвивати інтерес учнів. Таким чином, можна сказати, що пізнавальний інтерес відносять до вибіркової орієнтації особистості на предмети навколишнього середовища. Ця орієнтація характеризується частим прагненням пізнавати світ довкола себе. Постійно

удосконалюючись і укоріняючись пізнавальна активність стає основою позитивних емоцій до вченню [9].

Можна виділити фактори, що впливають на розвиток навчальних інтересів: педагогічна оцінка; зміст навчання; успішність занять із предмета; якість викладання; методи навчання; організація фронтальної та індивідуальної роботи з дітьми.

Під суттю пізнавального інтересу розуміється вибіркова спрямованість особистості процес пізнання з метою освоєння сутності пізнаваного [10].

Інтерес є особистісною освітою. Його психологічну природу становлять інтелектуальні, емоційні та вольові процеси, а також мотиви пізнання, що являють собою внутрішні спонукання до різноманітної діяльності. Виділяються деякі особливості, що відображають специфіку інтересу:

- 1) інтерес безпосередньо пов'язані з потребами людини (зокрема, із потребою у пізнанні, в орієнтуванні у навколишньої дійсності);
- 2) інтерес починає розвиватися під час раннього дитинства;
- 3) пізнавальний інтерес є єдність в об'єктивному (властивості явищ дійсності, куди спрямований) і суб'єктивному (що пізнавальна діяльність означає суб'єкта) розумінні;
- 4) інтерес співвідноситься з позитивним, доброзичливим ставленням до предмета пізнання.

Під пізнавальним інтересом розуміють емоційно-пізнавальне ставлення (що виникає з емоційно пізнавального переживання) до предмета або безпосередньо мотивованої діяльності, іншими словами, на ставлення, що переходить в емоційно-пізнавальну спрямованість особистості за несприятливих умов .

Виділимо відмінності серед таких понять як «інтерес» та «пізнавальний інтерес». Пізнавальний інтерес сприймається як інтерес до навчальної діяльності, де акцент робиться на відмінності смислових значень у поняттях

«зайнятість» та «цікавість». Інтерес характеризується зовнішньою привабливістю, він привертає увагу, відволікає від розкриття сутності .

Пізнавальний інтерес виникає за допомогою участі наступних факторів: рівень розвитку дитини, (відповідно, її досвід та знання); методи подачі матеріалу. Специфічні особливості поведінки учнів у навчальному процесі та поза ним, а також особливості всього способу життя дітей є критеріями, показниками сформованості пізнавального інтересу [6].

Розрізняють кілька етапів у розвитку даного феномену: переживання інтересу в епізодичній формі; емоційно-пізнавальне ставлення у стабільній формі; емоційно-пізнавальна спрямованість особистості - стійкий особистісний інтерес.

Можна відзначити та виділити показники наявності інтересу до навчання у дітей у навчальній діяльності:

- під час уроку: тут беруть участь реакції, мимичні рухи учня; те, як учень діє у процесі, у вигляді коментарів, відповідей товаришів, питань вчителю щодо змісту матеріалу, готовності до виконання завдання; рухова активність учнів - чи відволікається учень від виконання навчального завдання, чи є стороння рухова активність чи поглиненість діяльністю; характерна реакція учня на закінчення уроку - прагнення з дзвінком залишити виконання розпочатого завдання чи навпаки, виконання завдання, незважаючи на зміну;

- за результатами діяльності учня;
- за часом розв'язання задачі;
- за кількістю вирішених завдань за урок .

Ставлення до навчання як до досить серйозної суспільно значущої діяльності відноситься до передумов виникнення інтересу до навчання. Дитину пробуджують ті форми роботи, що здатні викликати інтелектуальну активність учня. Інтерес проходить через певні етапи розвитку у початкових класах. Починаючи з епізодичного, ситуативного ставлення у першому - другому класах, він поступово проявляється у власній ініціативі у пошуку

нових знань, набуває вибіркового ставлення до окремих навчальних предметів до третього класу початкової школи [2].

Саме бажання вчитися багато в чому характеризує дитину в новій її соціальній ролі учня.

Вчителю, вихователю, батькам необхідно надати допомогу в усвідомлення дитиною себе учнем, розуміння об'єктивної значимості пізнавальної діяльності, щоб вона набула для нього особистісного сенсу, тоді пізнавальний інтерес стане рушійною силою поведінки учня. Це стає можливим у разі покладення в основі освіти розуміння суті досліджуваних явищ суб'єктами освітнього процесу (вчителям та учням), коли навчання та виховання будується через проникнення у свідомість учня, коли відбувається перетин свідомостей вчителя та учня. У такій освіті передбачається розвиток активної пізнавальної позиції у дитини, яка сприяє самостійного пошуку та застосування знань у життєвій практиці, виховання особистості, відкритої для сприйняття та осмислення нового знання, здатної надалі реалізувати свій інтелектуальний потенціал у межах навчання у шкільництві, а й у майбутньому у професійної діяльності.

1.3 Дидактичні ігри, їх класифікація та особливості проведення у початковій школі

Дидактична гра цілком здатна виступати одним із найбільш ефективних засобів при пробудженні інтересу до навчального предмета, не поступаючись місцем іншим методам .

Гра є першою з найпростіших форм діяльності, яку опановують діти з раннього віку. Її метою є процес гри. Причому гра виступає як певний щабель, де діти достатньо готуються як до навчання, так і до праці. Ігрова діяльність так само є однією з головних видів діяльності у перші роки навчання, яка змінюється у процесі дорослішання молодшого школяра, а потім йде на другий план, оскільки пріоритетною стає діяльність спрямована на навчання.

Гра мобілізує інтелектуальність дітей, розвиває здібності ролі організатора, прищеплює навички самодисципліни, приносить радість від спільних дій.

Варто відзначити деякі важливі аспекти використання дидактичних ігор для розвитку пізнавальної активності.

Дидактичні ігри створюють інтерес і мотивацію для навчання. Вони можуть бути цікавими, захоплюючими та розважальними, що сприяє активному вивченню.

Дидактичні ігри можуть сприяти розвитку критичного мислення та аналітичних навичок, оскільки діти вирішують завдання та розв'язують проблеми.

Групові дидактичні ігри допомагають дітям навчатися спільно працювати, вирішувати конфлікти та комунікувати інформацію.

Багато дидактичних ігор базуються на логіці та послідовності, що розвиває логічне мислення дітей.

Діти запам'ятовують і розуміють матеріал краще, коли вони можуть застосовувати його у практиці під час гри.

Деякі дидактичні ігри сприяють розвитку творчого мислення та уяви.

Дидактичні ігри можуть бути адаптовані для врахування рівня та потреб кожного учня, допомагаючи розвивати його пізнавальні здібності.

Дидактичні ігри можуть бути структуровані так, що успіх у грі призводить до позитивного підсилення та підвищує самооцінку дітей.

Вчитель бере у грі роль найголовнішого – керівника гри, спрямовує її у необхідне дидактичне русло, за необхідності активізуючи її різними прийомами, під час чого він підтримує інтерес дітей до гри і підбадьорює тих, хто тією чи іншою мірою відстає.

Розвиток таких цінних якостей особистості, як цілеспрямованість, наполегливість у досягненні мети, прагнення до завершеності дії, досягнення намічених результатів, відбувається через стимулювання пізнавальної активності.

Для навчання дитини повною мірою необхідно намагатися викликати в неї бажання вчитися, отримувати знання, допомагати їй у підвищенні самооцінки, віри у себе, у свої здібності [11].

Майстерність вчителя полягає у вмінні робити зміст предмета багатим, глибоким та привабливим, що у свою чергу зміцнює та розвиває пізнавальну активність учнів у процесі навчання.

Особливо широко дидактичні ігри використовуються під час навчання дітей молодшого шкільного віку, оскільки провідною діяльністю дітей до вступу була гра, і зі вступом до школи відбувається поступова зміна провідної діяльності на навчальну. Необхідно також зазначити, що в умовах застосування дидактичних ігор перехід від однієї провідної діяльності до іншої відбувається менш болісно, оскільки ігрові форми навчання викликають велику цікавість у дітей.

Дидактична гра є цінним засобом виховання розумової активності дітей, вона стимулює психічні процеси, викликає в учнів живий інтерес до процесу пізнання. У ній діти охоче становлять значні труднощі, тренують свої сили, розвивають здібності та вміння. Вона допомагає зробити будь-який навчальний матеріал цікавим, створює радісний робочий настрій, полегшує процес засвоєння знань [14].

Мета дидактичних ігор – полегшити перехід до навчання.

Не кожна гра має суттєве освітнє і виховне значення, а лише та, яка набуває характеру пізнавальної діяльності. Дидактична гра навчального характеру зближує нову, пізнавальну діяльність дитини з звичною йому, полегшуючи перехід від гри до серйозної розумової роботи.

За характером пізнавальної діяльності дидактичні ігри можна зарахувати до наступних груп: ігри, які вимагають від дітей виконавчої діяльності. За допомогою цих ігор діти виконують дії за зразком. За зразком ігри, які вимагають відтворення дії. Вони спрямовані на формування обчислювальних навичок та навичок правопису.

Ігри, що включають елементи пошуку та творчості.

Зазначена класифікація дидактичних ігор не відбиває всієї їх різноманітності, тим щонайменше, вона дозволяє вчителю орієнтуватися у великій кількості ігор. А також важливо розрізняти власне дидактичні ігри та ігрові прийоми, які використовуються під час навчання дітей. Принаймні «входження» дітей у нову їм діяльність - навчальну - значення дидактичних ігор як методу навчання знижується, тоді як ігрові прийоми які використовуються педагогом. Вони необхідні для того щоб привернути увагу дітей, зняти напругу. Найголовніше полягає в тому, щоб гра органічно поєднувалася з серйозною, напруженою працею, щоб гра не відволікала від навчання, а, навпаки, сприяла інтенсифікації розумової роботи.

Проведення дидактичних ігор включає кілька етапів [8].

1. Ознайомлення дітей із змістом гри, використання у ній дидактичного матеріалу (показ предметів, картинок, коротка розмова, під час якої уточнюються знання та уявлення дітей).

2. Пояснення ходу та правил гри, при цьому чітке виконання цих правил.

3. Безпосередні ігрові дії.

4. Визначення ролі дорослого у грі, його як граючого, вболівальника чи арбітра.

5. Підбиття та аналіз підсумків гри.

Для молодшого шкільного віку навчання – нова та незвична справа. Тому при знайомстві зі шкільним життям гра сприяє зняттю бар'єру між «зовнішнім світом знання» та психікою дитини. Ігрова дія дозволяє освоювати те, що заздалегідь викликає у молодшого школяра страх невідомості, повагу до цікавих моментів шкільного життя, що постійно вселяє, що заважає вільному освоєнню знань.

Основним типом дидактичних ігор, що використовуються на початкових етапах, є ігри, що формують стійкий інтерес до навчання і знімають напруженість, що виникає в період адаптації дитини до шкільного режиму.

Психолого-педагогічні особливості проведення дидактичних ігор із дітьми молодшого шкільного віку.

1. Під час гри вчитель повинен створювати у класі атмосферу довіри, впевненості які у своїх сил і досяжності поставленої мети. Запорукою цього є доброзичливість, тактовність вчителя, заохочення та схвалення дій учнів

2. Будь-яка гра, запропонована вчителем, має бути добре продумана та підготовлена. Не можна задля спрощення гри відмовлятися від наочності.

3. Вчитель повинен бути дуже уважним до того, наскільки учні підготовлені до гри, особливо до творчих ігор, де їм видається велика самостійність.

4. Слід звернути увагу до складу команд для гри. Вони підбираються так, щоб у кожній були учасники різного рівня і був свій лідер.

У процесі проведення дидактичних ігор вчитель повинен поступово виховувати провідних у складі лідерів чи пропонувати роль ведучого по черзі різним учням. Учень початкової школи мислить наочно-образно, тому необхідно при застосуванні дидактичних ігор використовувати наочність: картки, відео, іграшки. У грі дітям слід надавати більшу самостійність, водночас ними не можна покладати й велику відповідальність. Важливо, щоб діти самі стежили за виконанням правил, щоб кожен учасник гри відчував відповідальність перед колективом.

Дидактична гра – явище складне, але у ній чітко виявляється структура, тобто основні елементи, що характеризують гру як форму навчання та ігрову діяльність одночасно. Значення гри не обмежується тим, що у дитини виникають нові за своїм змістом мотиви діяльності та пов'язані з ними завдання. Істотно важливим є те, що у грі виникає нова психологічна форма мотивів. Можна виділити такі професійно важливі якості вчителя щодо ігрової діяльності дітей [9]:

- вміння спостерігати гру, аналізувати її, оцінювати рівень розвитку ігрової діяльності; планувати прийоми, створені задля її розвитку;
- збагачувати враження дітей з метою розвитку їх ігор;

- звертати увагу дітей на такі враження їх життя, які можуть послужити сюжетом гарної гри;
- вміти організовувати початок гри;
- широко використовувати непрямі методи керівництва грою, що активізують психічні процеси дитини, її досвід, проблемні ігрові ситуації (питання, поради, нагадування) та ін.;
- створювати сприятливі умови для переходу гри на більш високий рівень;
- вміти самому включатись у гру на головних або другорядних ролях, встановлювати ігрові відносини з дітьми;
- вміти навчати гри прямими способами (показ, пояснення);
- регулювати взаємовідносини, вирішувати конфлікти, що виникають у процесі гри, давати яскраві ігрові ролі дітям з низьким соціометричним статусом, включати до ігрової діяльності сором'язливих, невпевнених, малоактивних дітей;
- пропонувати з метою розвитку гри нові ролі, ігрові ситуації, ігрові дії;
- вчити дітей обговорювати гру та оцінити її.

Складність керівництва грою пов'язані з тим, що вона є вільною діяльністю дітей. Важливо зберегти цю свободу та невимушеність.

Дидактичні ігри короткочасні та зазвичай займають 10-20 хвилин. Важливо, щоб весь цей час не знижувалась розумова активність граючих, не падав інтерес до поставленого завдання. Особливо важливо стежити за цим у колективних іграх. Не можна допустити, щоб вирішенням завдання був зайнятий один молодший школяр, а інші не діяли: при такому розвороті подій учні молодшої школи швидко втомлюються від пасивного очікування і втрачають нитку уроку [4].

Дидактична гра – чудовий спосіб прояву індивідуального підходу. У вчителя з'являється можливість звернути увагу при виборі завдання на індивідуальні особливості кожної дитини: одному дати завдання треба легше, іншому - важче, одному варто поставити питання, а від іншого вимагати

цілком самостійного рішення. У вчителя з'являється можливість створити такі умови, в яких дитина зможе вперше спробувати ту чи іншу діяльність, а іноді виявити свої талани. Вчителю важливо помічати у процесі проведення дидактичних ігор задатки та інтереси кожної дитини у класі, застосовуючи отримані результати у своїй подальшій навчальній та виховній роботі. Варто відзначити, що привчати дітей до того, щоб на кожному уроці вони чекали нових ігор або казкових героїв, не слід, оскільки в майбутньому вони мають перейти до більш класичних методів навчання. Необхідний послідовний перехід від уроків, насичених ігровими ситуаціями, до уроків, де гра лише невеликим елементом. Однак вчителю при організації дидактичної гри кожного виду необхідно пам'ятати про загальну схему розвитку педагогічного процесу (наявність обов'язкових значеннєвих компонентів: мотиваційного, цільового, контрольо-корекційного, діагностичного та ін.). Крім того, слід пам'ятати, що результативність дидактичних ігор, залежить від:

- систематичного використання та цілеспрямованої побудови ігрових програм;

- поєднання їх із звичайними вправами.

Тому застосування дидактичних ігор під час уроків має бути підпорядковане певної логіці і побудовано систему.

Також незалежно від виду дидактичної гри, що використовується, її застосування на уроці в початковій школі дозволяє робити наступне:

1. Формувати мотивацію навчання.
2. Оцінювати початковий рівень підготовленості учнів.
3. Визначати ступінь володіння матеріалом та вміння переводити його з пасивного стану (знання) до активного – виконання практичних дій.
4. Одержувати учням власний досвід навчально-ігрової діяльності, відпрацювати існуючі та його вміння.
5. Розвивати вміння аналізувати, прогнозувати, робити висновки.

З розуміння значення пізнавальних ігор впливають такі вимоги до них:

Кожна гра має давати вправи, корисні для розумового розвитку дітей та їхнього виховання [5].

У грі обов'язково наявність захоплюючої задачі, вирішення якої потребує розумового зусилля, подолання деяких труднощів. А.С. Макаренко зазначав: «Гра без зусилля, гра без активної діяльності – погана гра».

Дидактизм у грі має поєднуватися із цікавістю, жартом, гумором. Захоплення грою мобілізує розумову діяльність, полегшує виконання завдання. Таким чином, гра спрямована на розвиток загально-навчальних умінь та навичок; психічного розвитку та самореалізації стану. Гра сприяє створенню хорошого психологічного клімату у колективі, подолання особистісних комплексів; нерішучості, сором'язливості. Не менш важливим є те, що гра є вправою щодо формування самостійності, ініціативності, комунікативного спілкування, вона створює рівні умови в діяльності, мовленнєвому партнерстві, руйнує бар'єр між учителем та учням.

Роль ігрової діяльності в початковій школі має важливе місце:

- виробляється звичка зосереджуватися, мислити самостійно, розвивати увагу, прагнути до знань;

- процес навчання стає цікавим, легко долаються труднощі у засвоєнні матеріалу;

- гра створює у дітей бадьорий робочий настрій;

- в руках учителя гра стає інструментом виховання, що дає змогу повніше враховувати вікові особливості дітей, розвивати ініціативу і самостійність, створювати атмосферу свободи, творчого розкриття дитини.

Але існують певні вимоги до гри:

- ігри мають відповідати навчальній програмі;

- ігрові завдання повинні бути не надто легкими, проте й не дуже складними;

- відповідність гри віковим особливостям.

Одним із найперспективніших шляхів виховання активних учнів, озброєння їх необхідними вміннями і навичками є впровадження активних форм і методів навчання, серед яких провідне місце займають навчальні ігри.

Упродовж життя людина грає ту чи іншу соціальну роль, що відведена їй у суспільстві. За життя людина програє близько ста ролей і до виконання кожної із них готується сама або її готує суспільство.

У дитячі роки гра є основним видом діяльності людини. За її допомогою діти пізнають світ. Без гри дітям жити нудно, нецікаво. Буденність життя може викликати у них захворювання. В грі діти і підлітки перевіряють свою силу і спритність, у них виникає бажання фантазувати, відкривати таємниці й прагнути чогось прекрасного. За вмілого використання гра може стати незамінним помічником педагога.

Використання на уроках дидактичних ігор та ігрових моментів робить процес навчання цікавим, створює у дітей бадьорий творчий настрій, полегшує засвоєння навчального матеріалу. Різноманітні ігрові дії, за допомогою яких розв'язується те чи інше розумове завдання, підтримують і посилюють інтерес дітей до навчального предмета. Отож гра — незамінний важіль розумового розвитку дитини.

Висновки до розділу I

Проблему пізнавальної діяльності учнів досліджували М.В.Богданович, В.Ф.Паламарчук, О.Я.Савченко, О.В.Скрипченко, М.Г.Стельмахович.

Пізнавальна активність молодших школярів - це їхні здатності та бажання активно досліджувати, вивчати нові речі і розвивати свої знання та навички. Ця активність є дуже важливою для успішного навчання та розвитку дітей. Молодші школярі часто демонструють цікавість до навколишнього світу та бажання дізнатися більше про різні теми. Вчителі та батьки можуть підтримувати цю цікавість, ставлячи запитання, спонукаючи до дослідження та надаючи можливості для вивчення нового матеріалу. Діти часто вчаться через спробу та помилку. Важливо надавати їм можливість

експериментувати, вирішувати завдання та відкривати нові способи розв'язання проблем. Для підтримки пізнавальної активності молодших школярів важливо створити стимулююче середовище у класі. Це може включати в себе інтерактивні уроки, дискусії, проекти та групову роботу. Молодші школярі можуть навчати себе самостійно, якщо вони навчені правильному плануванню та організації навчальної роботи. Вчителі та батьки грають важливу роль у розвитку пізнавальної активності. Вони можуть підказувати дітям, як ставити запитання, досліджувати теми та вивчати новий матеріал.

Таким чином, можна вважати, що психолого-педагогічна природа пізнавальної активності, зумовлена розвитком різних складових, таких як розвиток у діяльності пізнавальної потреби, а також мотивоутворюючим фактором, що спонукає людину до пізнавальної діяльності.

Пізнавальний характер забарвлений емоціями, викликаними самим процесом розумової праці, або предметом пізнання, або привабливою перспективою.

Пізнавальний інтерес набуває характеру надійності у разі використання засобів навчання, що прокладає дорогу паросткам нового в розвитку учнів, що відкриває його перспективи в подальшому житті.

Отже, пізнавальна активність є необхідною умовою формування в учнів потреби у знаннях, оволодінні вміннями інтелектуальної діяльності, самостійності. Завдяки пізнавальній активності дитина вступає у практичні відносини з оточуючим світом, що є умовою її успішної соціалізації. Вважається, що формувати у дітей інтерес до пізнання явищ оточуючої дійсності і розвивати пізнавальну активність школярів слід із перших днів дитини у школі.

Дидактичні ігри є важливим інструментом для розвитку пізнавальної активності у початковій школі. Вони допомагають дітям навчатися через гру та активно взаємодіяти з навколишнім світом.

Для досягнення максимальної користі від дидактичних ігор важливо враховувати вікові особливості дітей та конкретні педагогічні цілі. Також важливо пам'ятати, що гра повинна бути балансом між навчанням та розвагою, щоб діти отримували задоволення від процесу навчання.

РОЗДІЛ 2. УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

2.1 Особливості пізнавальної активності молодших школярів

Пізнавальна активність - це процес отримання знань, розуміння та вивчення нової інформації чи вмінь. Ця активність включає в себе сприймання, обробку і засвоєння інформації, що дозволяє розвивати різні аспекти інтелекту та здатності особистості. Пізнавальна активність важлива для навчання, розвитку особистості та адаптації до змін в навколишньому світі. Вона може виявлятися в різних формах, таких як читання, дослідження, діалоги, творчість, аналіз і багато інших видів активності, що спрямовані на здобуття нових знань і розвиток розумових здібностей.

Метою експериментального дослідження є визначити умови формування пізнавальної активності молодших школярів; проаналізувати результати процесу формування пізнавальної активності учнів 2 класу засобами дидактичних ігор.

Базою експериментального дослідження є ЗЗСО № 5 м.Чернігова, 2 клас.

Задіяно 28 учнів.

Констатувальний етап експерименту проводився на початку вересня 2023 року, а формувальний в жовтні 2023 року.

На констатувальному етапі експерименту використано такі методики: авторський опитувальник, авторська методика «Моє улюблене заняття», діагностика виявлення інтересів молодших школярів.

Діагностичний апарат включав в себе наступні методики.

1. Пізнавальна активність молодшого школяра (авторський опитувальник)

Мета. Оцінка рівня вираженості пізнавальної активності молодших школярів.

Матеріал. Бланк з п'ятьма питаннями, що мають можливі варіанти відповідей.

Хід проведення. Школяреві дається бланк стандартизованої авторської анкети і пропонується вибрати з можливих варіантів відповідей будь-який один.

1. Чи подобається тобі виконувати складні завдання з математики?

- а) так;
- б) іноді;
- в) ні.

2. Чи подобається тобі шукати відповіді на проблемні питання?

- а) так цікаво самому знайти відповідь;
- б) знайти відповідь з допомогою вчителя;
- в) чекаю на готову відповідь від інших.

3. Чи багато ти читаєш додаткової літератури?

- а) постійно багато;
- б) іноді багато, іноді нічого не читаю;
- в) читаю мало.

4. Що ти робиш, якщо при вивченні якоїсь теми у тебе виникли питання?

- а) завжди знаходжу на них відповідь;
- б) іноді знаходжу на них відповідь;
- в) не звертаю на них уваги.

5. Що ти робиш, коли дізнався на уроці щось нове та цікаве?

- а) прагнеш з ким-небудь поділитися (з близькими, іншими);
- б) іноді ділишся своїми враженнями з друзями;
- в) нікому про це розповідаєш.

Обробка даних. Відповіді а) свідчать про високий рівень пізнавальної активності; відповідь б) — про середній рівень ; відповіді в) — про низький рівень вираженості пізнавальної активності

2.Рівень розвитку інтересу до змісту та процесу навчання. Методика «Перелік улюблених занять».

Мета: виявити рівень розвитку пізнавальної активності молодших школярів до змісту і процесу навчання.

Матеріал. Бланк з переліком занять. Перелік складено таким чином, що кілька занять, пов'язаних зі змістовною стороною навчальної діяльності (пункти 1, 4, 7, 9, 10, 11), а решта занять відображають процесуальну сторону.

Хід проведення. Респонденту пред'являється бланк з переліком занять і пропонується вибрати найулюбленіші. Дослідження проводиться індивідуально, щоб виключити будь-який вплив інших дітей.

2. Діагностика на виявлення інтересів молодших школярів.

Інструкція для дітей

У верхньому правому куті аркуша відповідей запишіть своє ім'я та прізвище. Відповіді на питання розміщуйте в клітинках відповідь на перше питання в клітинці під номером 1, відповідь на друге питання в клітинці під номером 2 і т.д. всього 35 питань. Якщо те, про що йдеться, вам не подобається, ставте знак «-»; якщо подобається «+», якщо дуже подобається, ставте «++».

Отримані результати можуть бути дуже корисними як опорна схема для подальших спостережень за дитиною. За допомогою їх легше зробити розвиток дитини всебічним і гармонійним.

Обробка результатів: потрібно порахувати кількість плюсів і мінусів по вертикалі (плюс і мінус взаємно скорочуються). Домінування там, де більше плюсів. Необхідно враховувати також, що у обдарованої дитини інтереси у всіх сферах можуть бути однаково добре виражені, при цьому у ряду дітей може спостерігатися відсутність схильностей до будь-яких сфер. В цьому випадку слід вести мову про будь-який певному тип спрямованості інтересів дитини.

Методика «Пізнавальна активність молодшого школяра».

Таблиця 2.1

Результати тестування за методикою «Пізнавальна активність молодшого школяра».

Рівень вираженості пізнавальної активності учнів	Кількість учнів та %	
Високий	6	20
Середній	11	40
низький	11	40

Наочно результати даної методики представимо на рис. 2.1.

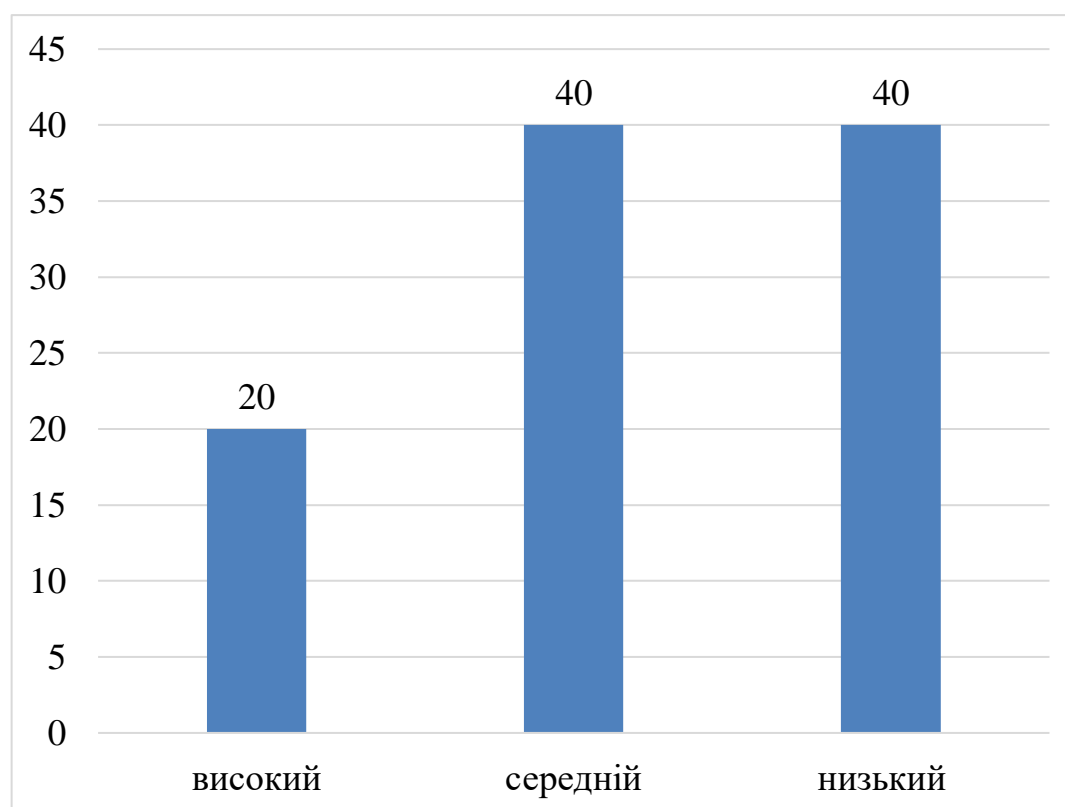

Рисунок 2.1. Результати тестування за методикою «Пізнавальна активність молодшого школяра»

Аналізуючи отримані дані бачимо, що тільки 20% респондентів мають сильно виражену пізнавальну активність. Середній показник мають 40% і 40% слабкий. Це свідчить про недостатність зацікавленості школярів у процесі навчання, низьку мотивацію навчання.

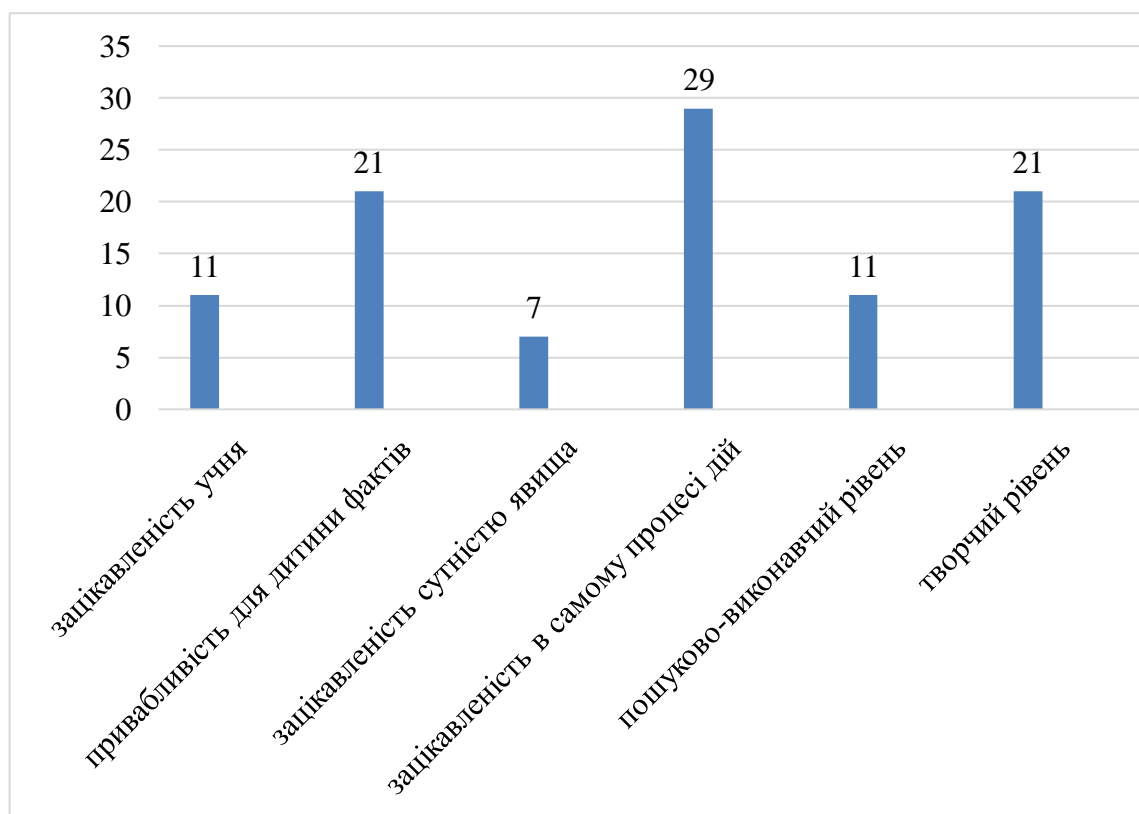
Далі розглянемо результати тестування рівня розвитку інтересу до змісту процесу навчання.

Таблиця 2.2

Результати тестування рівня розвитку інтересу до змісту процесу навчання

Рівень розвитку інтересу до змісту навчання	Кількість учнів	%
зацікавленість учня	3	11
привабливість для дитини фактів	6	21
зацікавленість сутністю явища	2	7
зацікавленість в самому процесі дій	8	29
пошуково-виконавчий рівень	3	11
творчий рівень	6	21

Наочно зобразимо отримані дані на діаграмі 2.2.

Мал. 2.2. Результати тестування рівня розвитку інтересу до змісту процесу навчання

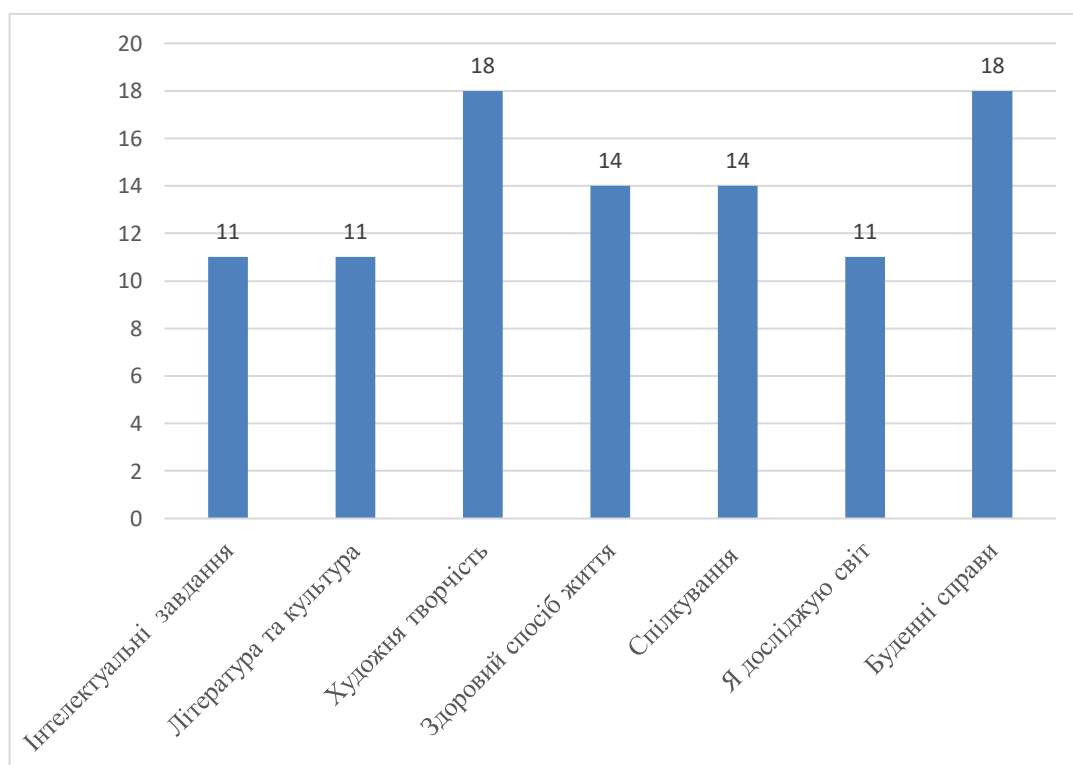
Аналізуючи отримані дані, бачимо, що при тестуванні рівня розвитку інтересу до змісту процесу навчання найбільша кількість – 29% показали зацікавленість у самому процесі дій.

Таблиця 2.3

Результати діагностики на виявлення інтересів молодших школярів

Спрямованість інтересів	Кількість учнів	%
Інтелектуальні завдання	3	11
Література та культура	3	11
Художня творчість	5	18
Здоровий спосіб життя	4	14
Спілкування	4	14
Я досліджую світ	3	11
Буденні справи	5	18

Наочно зобразимо отримані дані на мал. 2.3.

Діаграма 2.3. Результати діагностики на виявлення інтересів молодших школярів.

Констатувальний експеримент показав, що у дітей 2 класу слабо виражений пізнавальний інтерес, не розвинений інтерес учнів до виконання інтелектуальних завдань, дослідження оточуючого світу, мовного та вивчення історичного розвитку. Особливу увагу слід приділити таким сферам знання як математика і техніка, гуманітарні науки.

Констатувальний експеримент показав, що учні мають слабку вираженість пізнавального інтересу, досить низький рівень пізнавальної активності: по 40% дітей мають середній і низький рівень і лише 20% високий. При визначенні рівня розвитку інтересу до змісту навчання найбільша кількість – 30% показали зацікавленість в самому процесі дій. Констатуюча діагностика показала, що в учнів 2 класу слабо виражений пізнавальний інтерес, не розвинений інтерес учнів до процесу навчання інтелектуальним здібностям та дослідженню оточуючого середовища. Особливу увагу слід приділити таким сферам знання як математика і техніка, гуманітарні науки.

2.2 Дидактична гра як засіб формування пізнавальної активності учнів 2 класу

Формування пізнавальної активності молодших школярів визначається рядом умов, які створюють сприятливий контекст для активного вивчення та розвитку їхніх пізнавальних здібностей. Створення навчального середовища, яке викликає цікавість у дітей і спонукає їх до пізнання нового. Використання цікавих інтерактивних методів навчання, вивчення тем, які зацікавлюють учнів. Забезпечення доступності матеріалів та ресурсів для навчання, які підходять до вікових та інтелектуальних особливостей молодших школярів. Поширення усвідомлення процесу навчання, формування в учнів умінь планувати, контролювати та оцінювати свою власну пізнавальну діяльність.

Забезпечення цих умов допомагає не лише розвивати пізнавальні навички, а й сприяє взаємодії та позитивному ставленню до навчання у молодших школярів.

Сутність дидактичних ігор як методу навчання полягає в поєднанні в собі елементів гри та педагогічних завдань. Дидактичні ігри сприяють активному залученню учнів до навчального процесу і можуть бути дуже ефективними у формуванні та розвитку різних пізнавальних та когнітивних навичок.

Основна мета дидактичних ігор - це досягнення педагогічних завдань через заохочення активності та інтересу учнів до вивчення матеріалу. Вони дозволяють дітям розвивати свої креативні здібності та критичне мислення, роблять навчання більш цікавим.

Дидактичні ігри допомагають дітям навчатися, розвивати навички спостережливості, логічного мислення, проблемного розв'язання, а також виховують такі важливі якості, як комунікативність, співпраця, ініціатива.

Залучення ігрових елементів до навчання може зробити процес більш ефективним і захопливим для учнів, а також сприяти засвоєнню матеріалу на глибшому рівні.

Дидактичні ігри дозволяють вчителям включити елементи гри в навчальний процес і таким чином стимулювати пізнавальну активність учнів.

Завдання вчителя полягає в тому, щоб знайти максимум педагогічних ситуацій, у яких може бути реалізовано прагнення дитини до активної пізнавальної діяльності. Він повинен постійно вдосконалювати процес навчання, що дозволяє дітям ефективно й якісно засвоювати програмовий матеріал. Гра активізує психічні процеси діяльності учня молодшого шкільного віку (відчуття, сприймання, мислення, уяву, пам'ять, волю, мову), які призводять до позитивних зрушень у розвитку школяра. Успіх проведення гри залежить від дотримання вимог: ігри мають відповідати навчальній програмі; ігрові завдання мають бути не надто легкими, проте й

не дуже складними; відповідність гри віковим особливостям учнів; різноманітність ігор; залучення до ігор учнів усього класу [7].

Правильне використання дидактичних ігор в класі може покращити якість навчання та зробити процес більш інтерактивним і захопливим для учнів. Важливо також враховувати індивідуальні особливості дітей та дотримуватися методологічних вимог для максимальної ефективності цього підходу до навчання.

Використовуючи на уроках дидактичні ігри та ігрові моменти процес навчання підкріплюємо цікавим матеріалом, тим самим полегшуємо засвоєння навчального матеріалу. Розглянемо приклади використання дидактичних ігор на різних уроках в початковій школі.

Ініціатива щодо подальших досліджень та розробки методичних рекомендацій щодо використання дидактичних ігор в початковій школі для стимулювання пізнавальної активності молодших школярів є дуже цінною. Враховуючи, що дидактичні ігри можуть бути дієвим інструментом для покращення якості навчання та залучення учнів до навчання, розробка методичних матеріалів і рекомендацій може допомогти вчителям і педагогам ефективно впроваджувати цей метод у навчальний процес.

Для перевірки ефективності використання дидактичних ігор з метою формування пізнавальної активності молодших школярів проводимо повторну діагностику за описаними раніше методиками. Представимо результати у вигляді таблиці

Таблиця 2.4

Результати тестування за методикою «Пізнавальна активність молодшого школяра» (формувальний етап)

Рівень вираженості пізнавальної активності учнів	констатувальний етап		формувальний етап	
	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%
Високий	6	20	13	47
Середній	11	40	9	32
низький	11	40	6	21

Наочно результати даної методики представимо на мал.. 2.4.

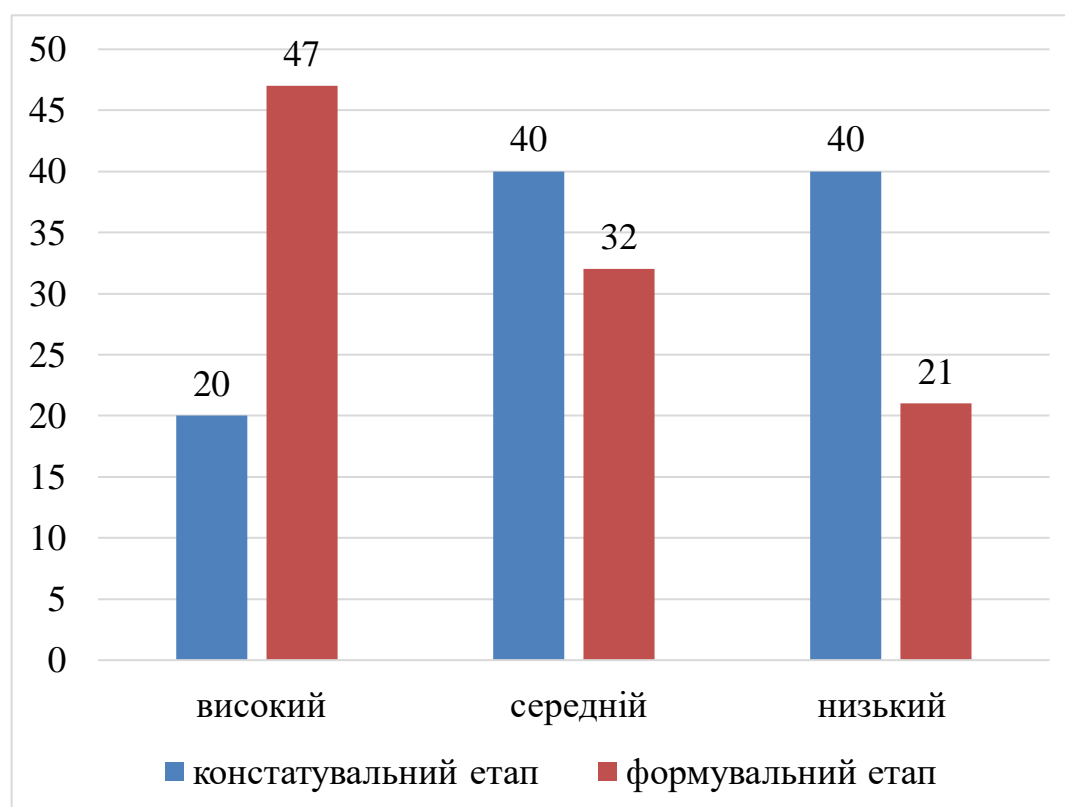

Рисунок 2.4. Результати тестування за методикою «Пізнавальна активність молодшого школяра» (формувальний етап)

Аналізуючи отримані дані бачимо, що тільки 21% респондентів мають низький рівень вираженості пізнавальної активності. Середній рівень мають

32% і 47% сильний. Це свідчить про достатню зацікавленості школярів у процесі навчання, високу мотивацію навчання. Отже, після проведення занять з дидактичними іграми маємо значне покращення результатів рівня вираженості пізнавальної активності серед учнів 2 класу.

Далі розглянемо результати тестування рівня розвитку інтересу до змісту навчання.

Таблиця 2.5

**Результати тестування рівня розвитку інтересу до змісту навчання
(формувальний етап)**

Рівень розвитку інтересу до змісту навчання	констатувальний етап		формувальний етап	
	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%
зацікавленість учня	3	11	3	11
привабливість для дитини фактів	6	21	3	11
зацікавленість сутністю явища	2	7	3	11
зацікавленість в самому процесі дій	8	29	8	29
пошуково-виконавчий рівень	3	11	3	11
творчий рівень	6	21	8	29

Наочно зобразимо отримані дані на діаграмі 2.5.

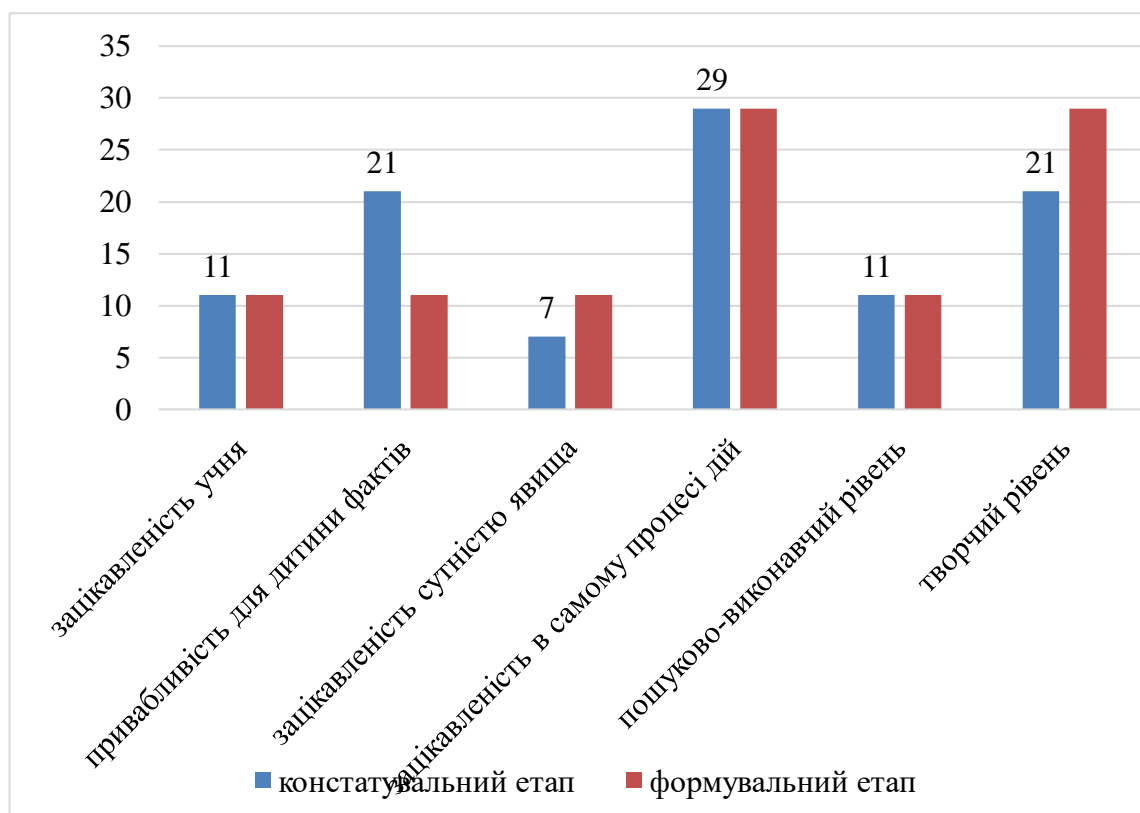

Рисунок 2.5. Результати тестування рівня розвитку інтересу до змісту навчання (формувальний етап)

Аналізуючи отримані дані, бачимо, що при тестуванні рівня розвитку інтересу до змісту навчання після занять з дидактичними іграми найбільша кількість – по 29% показали зацікавленість у самому процесі дій та творчості учнів.

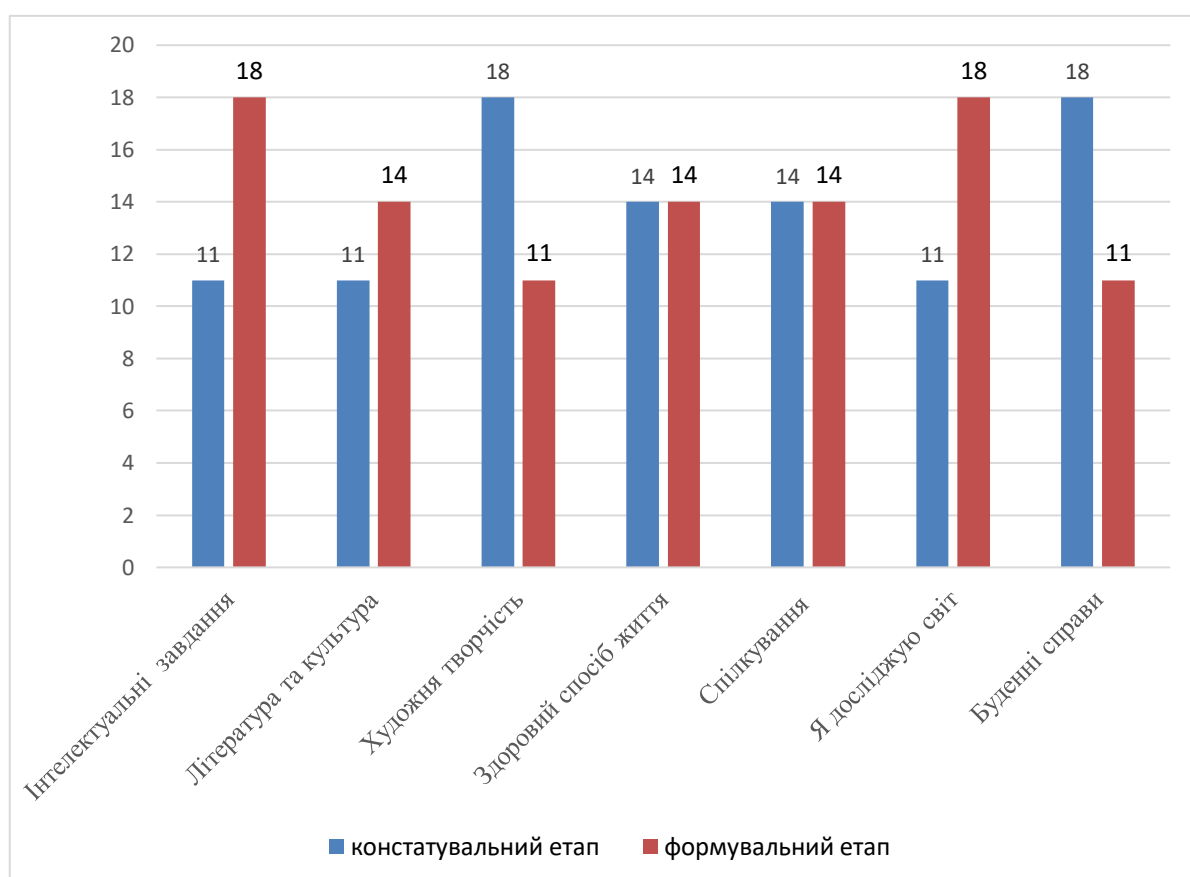
Таблиця 2.6

Результати діагностики на виявлення інтересів молодших школярів (формувальний етап)

Спрямованість інтересів	констатувальний етап		формувальний етап	
	Кількість учнів	%	Кількість учнів	%
Інтелектуальні завдання	3	11	5	18
Література та культура	3	11	4	14
Художня творчість	5	18	3	11

Здоровий спосіб життя	4	14	4	14
Спілкування	4	14	4	14
Я досліджую світ	3	11	5	18
Буденні справи	5	18	3	11

Наочно зобразимо отримані дані на мал. 2.6.

Діаграма 2.6. Результати діагностики на виявлення інтересів молодших школярів (формувальний етап).

Повторна експериментальна діагностика показала, що у дітей 2 класу більш виражений пізнавальний інтерес до уроків інтелектуального спрямування та «Я досліджую світ», найменш розвинений інтерес учнів до художньої діяльності.

Повторна експериментальна діагностика показала, що учні експериментального класу (ЕК) показали підвищення рівня вираженості

пізнавального інтересу, досить високий рівень пізнавальної активності: на 27% маємо підвищення за методикою «Пізнавальна активність молодшого школяра» після проведення занять з дидактичними іграми.

2.3 Методичні рекомендації вчителям щодо формування пізнавальної активності молодших школярів

Зазначена проблема щодо розвитку пізнавальної активності учнів та роль вчителя та педагогічних методів у цьому процесі є важливою в сучасній освітній системі. Вказані принципи та підходи до роботи з учнями дійсно можуть сприяти розвитку їх пізнавальної активності та збагаченню знань.

Ключові фактори, що впливають на активність учнів, включають глибоке знання вчителем свого предмета та любов до нього. Це означає, що вчителі повинні бути добре підготовлені і зацікавлені у власному предметі, щоб передати цю зацікавленість учням.

Крім того, важливо використовувати наочні посібники та технічні засоби навчання, які можуть сприяти кращому засвоєнню матеріалу. Також важливо створювати проблемні ситуації та дослідницькі завдання, щоб стимулювати пізнавальну активність учнів та розвивати їх критичне мислення.

Індивідуалізований підхід до учнів і диференційовані вимоги також допомагають забезпечити оптимальні умови для розвитку пізнавальної активності. Кожен учень має власні особливості та потреби, і вчителі повинні це враховувати при організації навчання.

Нарешті, важливо підтримувати тісний зв'язок між уроками та позакласною роботою, а також сприяти особистому досвіду учнів. Це допомагає учням бачити практичну спрямованість навчання та зрозуміти, як їх знання можуть бути застосовані в реальному житті.

Враховуючи ці принципи та підходи, вчителі можуть ефективно сприяти розвитку пізнавальної активності учнів та створити сприятливі умови для їхнього навчання та розвитку.

Розвиток пізнавальної активності на уроках — це важливий аспект освітнього процесу, який сприяє зацікавленню учнів у навчанні і формуванню їх позитивного ставлення до здобуття знань. Існує кілька способів і методів, які можуть сприяти розвитку пізнавальної активності в учнів:

- експерименти та досліді: Організація експериментів та дослідів на уроках може зацікавити учнів і сприяти їхньому бажанню дізнатися більше. Вони можуть вивчати явища навколишнього світу, проводити спостереження та аналізувати результати.

- дидактичні ігри: Використання різноманітних ігор може робити навчання цікавим і захоплюючим для учнів. Граючи, вони можуть вирішувати завдання, розвивати логічне мислення.

- нестандартні завдання: Запитуйте учнів нестандартними запитаннями, що стимулюють їхню увагу та критичне мислення. Пошук відповідей на такі запитання може бути захоплюючим та розвиваючим для них.

- використання інтернету та мультимедіа: Сучасні технології, такі як Інтернет та мультимедійні ресурси, можуть допомогти вчителям зробити навчання більш цікавим та доступним для учнів. Вони можуть шукати інформацію, дивитися відео та анімації, що допомагають зрозуміти складні концепції.

- читання науково-популярної літератури: Сприяйте розвитку читацьких навичок учнів та заохочуйте їх читати сучасні дитячі книжки українських авторів для дітей віком 7-8 років. Вони можуть дізнатися більше про цікаві теми та розширити свій кругозір.

- використання телебачення: Деякі телевізійні програми, особливо науково-популярні, можуть бути корисними для учнів. Вони можуть дивитися програми, які стосуються їхнього навчального матеріалу, і обговорювати їх після перегляду.

На електронному ресурсі <https://www.schoollife.org.ua/50-2022/> можна скористатися дидактичними іграми для 2 класу для проведення занять з предмету «Я досліджую світ».

На електронному ресурсі <https://vsimosvita.com/didaktichni-igri-na-urokah-ukrayinskoyi-movi-v-pochatkovih-klasah/> можна скористатися дидактичними іграми для 2 класу для проведення занять з розвитку мовлення.

На електронному ресурсі <https://urok-ua.com> можна знайти дидактичні ігри для 2 класу для проведення занять з математики та технологій.

Загалом, розвиток пізнавальної активності в учнів вимагає творчого та інноваційного підходу вчителя, а також зацікавленості самого учня у процесі навчання. Різноманітні методи та підходи можуть бути використані для досягнення цієї мети і створення стимулюючого середовища для навчання.

Використання наочності та візуалізації на уроках є дуже важливим для розвитку пізнавальної активності молодших школярів. Ці методи допомагають зробити навчання більш цікавим і доступним для дітей, стимулюють їхній інтерес до предметів і явищ природи.

Використання природних об'єктів, дослідів та спостережень сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу і розвитку пізнавальних навичок у молодших школярів.

Використання ігор у навчанні молодших школярів може бути ефективним і цікавим способом розвитку їх пізнавальної активності. Ось деякі ключові умови і рекомендації для успішного використання дидактичних ігор у навчанні:

- 1) Органічне включення в навчальний процес: Ігри повинні бути частиною уроку, а не виглядати як додатковий елемент. Вони повинні відповідати навчальним цілям та завданням.
- 2) Захоплюючі назви та елементи гри: Назви гри та її правила мають бути привабливими для дітей, щоб вони були зацікавлені в участі.

- 3) Справді ігрові елементи: Гра повинна містити справжні ігрові елементи, такі як зачини, римування, ігрові сюжети та інші фактори, які зроблять її цікавою для учнів.
- 4) Чіткі правила: Правила гри мають бути чітко сформульовані та зрозумілі для всіх учасників. Вони повинні бути обов'язковими для дотримання.
- 5) Пояснення вчителя: Вчителю слід давати лаконічні та зрозумілі пояснення щодо правил гри та її мети. Він також може створити емоційне середовище, що сприяє інтересу учнів.
- 6) Відповідність меті та завданням: Гра повинна відповідати конкретним навчальним цілям та завданням уроку.
- 7) Залучення всіх учнів: Гра повинна бути доступною для всіх учнів і охоплювати всіх учасників.
- 8) Підбиття підсумків: Після закінчення гри вчителю слід провести підбиття підсумків, де можна обговорити, що було вивчено під час гри та які висновки можна зробити.

Використання різноманітних ігор та ігрових методів може бути корисним для залучення учнів до навчання та розвитку їх пізнавальної активності.

Рекомендації щодо формування пізнавального інтересу серед молодших школярів є дуже важливими та корисними для вчителів. Ось деякі основні ідеї, які можна використовувати:

1. Різноманітність та систематичність: Важливо, щоб навчальна діяльність була різноманітною та постійно змінювалася, щоб уникнути нудьги та заохотити дітей вивчати різні аспекти навколишнього світу.
2. Розвиток логічного мислення: Логічні завдання та вправи можуть допомогти розвивати критичне мислення та аналітичні здібності дітей.
3. Пошук та вирішення цікавих завдань: Залучення дітей до цікавих завдань і вирішення гідних пізнавальних проблем може збуджувати їх інтерес та мотивацію для навчання.

4. Урахування індивідуальних особливостей: Кожна дитина унікальна, і важливо ураховувати її індивідуальні особливості, стиль навчання та рівень знань та навичок.
5. Використання ігрових методів: Ігри можуть бути ефективним засобом залучення дітей до навчання та розвитку їхніх пізнавальних інтересів.
6. Співпраця та адаптація: Вчитель повинен співпрацювати з класом, а також адаптувати підходи та методи до конкретної групи учнів.

Ці підходи допомагають створити стимулююче навчальне середовище, де діти можуть активно вивчати та розвивати свою пізнавальну активність.

Висновки до розділ 2

Ми визначили користь використання дидактичних ігор для формування пізнавальної активності у молодших школярів. Ці ігри не лише сприяють підвищенню пізнавальної активності дітей до навчання, але й розвивають в них важливі навички та якості.

Ось кілька ключових аспектів, в яких ігри сприяють розвитку пізнавальної активності у молодших школярів:

- увага та концентрація: використання дидактичних ігор може вимагати від дітей уваги до деталей та концентрації на завданні, що сприяє розвитку цих важливих когнітивних навичок;

- логічне мислення: багато ігор та навчальних програм мають логічний сценарій, який вимагає від дітей аналізувати ситуації, робити висновки та приймати рішення;

- розвиток пам'яті: ігри та інтерактивні завдання можуть включати елементи, які вимагають запам'ятовування і відтворення інформації. Це сприяє розвитку пам'яті та робить навчання більш ефективним;

- самостійність та рішучість: вирішення завдань у грі може залежати від самостійної ініціативи дитини. Вона вчиться вирішувати проблеми та досягати поставлених цілей;

- фантазія та творчість: багато ігор стимулюють фантазію та творчий потенціал дітей. Вони можуть розвивати власні ідеї, створювати різні сценарії, та навіть брати участь у творчих завданнях.

Загалом, дидактичні ігри до навчання може бути дуже ефективним способом розвивати пізнавальну активність у молодших школярів, оскільки він створює стимулюючий та захопливий контекст для навчання, в якому діти навчаються не лише з радістю, але й з користю для свого розвитку.

У нашій роботі були розглянути такі аспекти, як:

Вибір ігор і підходів до викладання, які найбільше підходять для молодших школярів та сприяють стимулюванню пізнавальної активності.

Розробка конкретних сценаріїв ігор з різних предметів для 2 класу

Оцінка результативності використання дидактичних ігор у освітньому процесі

Розробка рекомендацій для вчителів щодо організації і проведення дидактичних ігор.

ВИСНОВКИ

Нами проведений аналіз науково-методичної літератури та експериментальне дослідження на тему: «Формування пізнавальної активності молодших школярів засобами дидактичної гри». Отже, ми можемо сформулювати певні висновки:

1. Пізнавальна активність та пізнавальний інтерес є ключовими поняттями в області психології та педагогіки. Вчені вивчають їх, щоб краще зрозуміти, як учні опрацьовують інформацію, навчаються та розвивають свої когнітивні здібності. Дослідження в галузі психології та педагогіки продовжують розкривати більше аспектів цих понять та їх взаємодії, що допомагає розробляти більш ефективні підходи до навчання та розвитку особистості. Пізнавальна активність та пізнавальний інтерес взаємодіють між собою. Пізнавальний інтерес може стимулювати пізнавальну активність, роблячи процес вивчення більш ефективним і приємним. З іншого боку, пізнавальна активність може впливати на пізнавальний інтерес, оскільки вона включає в себе активну участь у процесі навчання, що може підтримувати та зміцнювати інтерес до предмету. Важливо враховувати індивідуальні особливості кожної особистості, оскільки різні люди можуть виявляти пізнавальну активність та інтерес в різному обсязі та спрямуванні.

2. Дидактична гра дозволяє вчителю адаптувати навчальний матеріал до рівня розвитку кожного учня, створюючи завдання, які відповідають їхнім здібностям та інтересам. Такий підхід допомагає залучити всіх учнів до навчання і створює позитивне середовище для розвитку пізнавальної активності. Дидактична гра відіграє важливу роль у формуванні пізнавальної активності, особливо в контексті навчання та розвитку дітей. Вона є ефективним інструментом для стимулювання цікавості, активності та пізнавальних процесів. Ігри є природнім засобом стимулювання мотивації і цікавості. Вони викликають інтерес до процесу навчання, оскільки

дозволяють дітям взаємодіяти з інформацією у формі, яка сприяє більшому залученню. Ігри вимагають активної участі в процесі. Діти повинні приймати рішення, розв'язувати завдання та взаємодіяти з іншими учасниками. Це сприяє розвитку критичного мислення та вміння вирішувати проблеми. Ігри можуть створювати навчальні ситуації, де діти можуть застосовувати отримані знання у реальних чи імітованих умовах. Це дозволяє їм бачити зв'язок між тим, що вони вивчають, та реальним життям.

3. Формування пізнавальної активності молодших школярів визначається рядом умов, які створюють сприятливий контекст для активного вивчення та розвитку їхніх пізнавальних здібностей. Створення навчального середовища, яке викликає цікавість у дітей і спонукає їх до пізнання нового. Використання цікавих інтерактивних методів навчання, вивчення тем, які зацікавлюють учнів. Забезпечення доступності матеріалів та ресурсів для навчання, які підходять до вікових та інтелектуальних особливостей молодших школярів. Поширення усвідомлення процесу навчання, формування в учнів умінь планувати, контролювати та оцінювати свою власну пізнавальну діяльність. Забезпечення цих умов допомагає не лише розвивати пізнавальні навички, а й сприяє взаємодії та позитивному ставленню до навчання у молодших школярів.

4. Досвід роботи вчителя використання дидактичних ігор для формування пізнавальної активності може бути надзвичайно ефективним і цікавим для учнів. Вчителі можуть впроваджувати елементи гри в навчання різних предметів. Наприклад, використовувати ігри для вивчення математики, мови, наукових концепцій тощо. Гра допомагає перетворити навчання на захопливий процес. Вчителі можуть створювати власні едукативні ігри або адаптувати існуючі, щоб вони відповідали вимогам конкретного уроку чи теми. Це може включати гру-квізи, головоломки, симуляції та інші форми.

Вчителі можуть впроваджувати ігрові технології, такі як інтерактивні ігри або симулятори, для залучення учнів. Це може створити сучасний та

захопливий підхід до навчання. Використання креативного оформлення уроків у формі гри може привертати увагу учнів. Наприклад, створення квестів, ігрових полів або подій, де учні розгадують завдання. Вчителі можуть використовувати ігри для оцінювання знань. Це може бути в формі ігрових вікторин, конкурсів чи інших заходів, де учні мають змогу продемонструвати свої знання.

5. Формування пізнавальної активності у молодших школярів важливо для їхнього успішного навчання та розвитку. Забезпечте клас або домашню обстановку елементами, які сприяють цікавості та дослідженням. Яскраві постери, навчальні іграшки та інші стимулюючі матеріали можуть зробити навчання цікавим. Використовуйте дидактичні ігри та завдання, які заохочують дітей думати, розв'язувати завдання та досліджувати. Ігри можуть бути не лише освітніми, а й веселими. Навчіть дітей ставити питання та шукати відповіді. Заохочуйте їх висловлювати свої думки та досліджувати те, що вони хочуть знати. Створюйте позитивний клімат для навчання, де помилки розглядаються як частина процесу вивчення. Підбадьорюйте дітей брати на себе виклики та досліджувати нове. Спробуйте включати теми, які цікавлять конкретних учнів, у навчальний план. Це стимулює інтерес до вивчення. Використовуйте інтерактивні навчальні технології, які можуть зробити процес вивчення більш цікавим та залучаючим. Створення стимулюючого та позитивного середовища, де діти можуть досліджувати, питати, експериментувати та вчитися, грає ключову роль у формуванні їхньої пізнавальної активності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березіна О., Цимбалюк О. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей молодшого шкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2018. 304 с.
2. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання». К., 1998. 40 с.
3. Блажко В. Г. Використання дидактичних ігор у початкових класах. *Вісник Черкаського університету : [зб. наук. ст.]*. Вип. 199. Ч. 1. Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького. 2015. С. 101-106.
4. Бойко Н. О. Дидактичні умови формування пізнавального інтересу у школярів: автореф. дис. канд. пед. наук. Х., 1999. 19 с.
5. Вихрущ В.О., Дубчак С.О. Інформативність уроку як фактор розвитку пізнавальної активності молодших школярів. *Початкова школа*. 1996. № 4. С. 12-14.
6. Вікторенко І.Л. Особливості формування пізнавальної активності молодших школярів у педагогічній теорії і практиці. Гуманізація навчально-виховного процесу. Словянськ: СДП. 2000. Вип. VIII. С.95-106.
7. Вікторенко І.Л. Формування пізнавальної активності молодших школярів у процесі сімейного спілкування. Гуманізація навчально-виховного процесу. Словянськ: СДП. 2000. Вип. VII. С.103-109.
8. Воронцова Т., Пономаренко В., Хомич О. та ін. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібн. Київ: Алатон, 2019. 128 с.
9. Гевко О. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках у загальноосвітній школі. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. 2014. Вип. 29(2). С. 50-57.

10. Головань Т. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання. *Рідна школа*. 2004. №6. С. 15–17.
11. Дубровська Л. О. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності у молодших школярів на уроках «Я досліджую світ». *Психолого-педагогічні науки*. 2021. № 1. С. 52-58.
12. Дубровська Л. О., Дубровський В. Л., Долматова М. П., Єрмак К. В. Місце і роль дидактичних ігор у системі навчання молодших школярів. *Психолого-педагогічні науки*. 2017. № 2. С.95-98.
13. Єпіхіна М. А. Особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у новій українській школі в контексті педагогіки партнерства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Вип. 1 (44). 2019. С. 67–70.
14. Житник Б. О. Методи навчання та активізації пізнавальної діяльності учнів. *Управління школою*. 2005. №15. С. 9 -28.
15. Ілляш С. Педагогічні умови формування пізнавального інтересу до навчання в учнів початкових класів. *Молодь і ринок*. 2012. № 6. С. 81-84.
16. Калінченко І. Значення дидактичних ігор для розвитку пізнавального інтересу. *Початкова освіта*. 1999. № 17. С. 5.
17. Карнаухова А.В., Самченко І.В. Психолого-педагогічні особливості розвитку пізнавальних інтересів учнів у процесі початкової школи. *Молодий вчений*. № 4 (56). 2018. С. 279-283.
18. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. Підготовка керівних та педагогічних кадрів для реалізації Концепції Нової української школи: матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 6 квіт. 2017 р.). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 85–88.
19. Крутій В. А. Активізація навчальної діяльності молодших школярів у процесі використання дидактичних ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Рівне, 2002. 168 с.

20. Лисенко С. А. Гра як метод активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи з математики. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 3. С. 405–412.
21. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харків : ОВС, 2000. 164 с.
22. Мартусь А. В. Використання дидактичних ігор на уроках природознавства. «Біологічні дослідження – 2014» : збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 520-523.
23. Мар'яненко Л. Формування пізнавальної діяльності в молодших школярів. Київ : Ред. загальнопед. газет, 2014. 128 с.
24. Мостова Л. О. Стимулювання пізнавальної активності молодших школярів засобами дидактичних ігор. *Наука і освіта*. 2016. №6. С. 95-100.
25. Нікітіна Н. Активізація пізнавальної активності учнів шляхом використання ігрових моментів та цікавих завдань. *Початкове навчання та виховання*. 2011. № 31. С. 21-31.
26. Ніколенко Л. Т. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи. *Методист*. 2018. Т. 6. С. 84–92.
27. Новик І.М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних пізнавальних інтересів молодших школярів : Дисертація. Київ, 2016. 318 с.
28. Ноздрова О. П. Дидактична гра як засіб стимулювання пізнавальної активності учнів 6–7-річного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09. Харків, 2008. 24 с.
29. Паскал Н. В. Використання гри та ігрових ситуацій на уроках читання. *Початкова школа*, 1997. № 6. С. 44 – 45.
30. Пізнавальний інтерес учнів та його формування : Реферат. – «Освіта. ua». – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/psychology/>.

31. Поліщук Н.А. Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках природознавства засобами казок з екологічним сюжетом. *Педагогічний пошук*. № 2(94). 2017. С. 17–21.
32. Савлущинська Л.Г., Філь І.В. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. *Наука і освіта*. № 6. 2013. С. 176–178.
33. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ: Генеза, 2002. 368 с.
34. Сапунова Л.А. Розвиток пізнавальної активності учнів початкових класів у навчальному процесі. *Таврійський вісник освіти*. № 1(41). 2013. С. 205–210.
35. Скоромна М., Голубенко О. Особливості розвитку пізнавальної активності молодших школярів у процесі навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 61, том 3, 2023. С. 206-211.
36. Сопівник Р. В. Система дидактичних ігор як засіб ефективності навчально-виховного процесу у сучасній початковій школі. *Психолого-педагогічні науки*. 2016. № 4. С. 111–114.
37. Столяр В. Розвиток пізнавального інтересу молодших школярів у процесі вивчення математики. *Молодь і ринок*. № 7(126), 2015. С. 71–76.
38. Толмачова І.М., Олійник К.О. Змістова характеристика дидактичної гри як методу навчання. *Молодий вчений*. № 2 (29). 2016. С. 344 - 347
39. Толмачова І. М. Дидактична гра як засіб формування математичної компетентності у молодших школярів. *Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика. Матеріали II Міжнародної науковопрактичної конференції (м. Хмельницький, 16-17 жовтня 2015 р.)*. Херсон: Видавничий дом «Гельветика», 2015. С. 81–83.
40. Торчинська Т. Спонування молодших школярів до пізнавальної активності на уроках рідної мови. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Випуск 33. 2010. С. 121–128.
41. Федорова М.А. Пізнавальна активність як складова формування моральних цінностей в учнів початкових класів. *Нові технології*

- навчання. *Науково-методичний збірник / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки*. Київ-Вінниця. 2011. № 69. С. 116-120.
42. Форостюк Т.В. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів. *EESJ*. 2020. №5-6 (57). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rozvitok-piznavalnoyi-samostiynosti-molodshih-shkolyariv>
43. Форостюк Т.В. Розвиток пізнаваної активності молодших школярів на уроках української мови засобами проблемних завдань і дидактичної гри. *Молодий вчений*. № 4(44). квітень, 2017. С. 474–478.
44. Чосік Л.Я., Мандзюк С.Я. Використання дидактичних ігор з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів з математики. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. РОЗДІЛ II. Теорія навчання. 2 (351), 2017. С. 40-44.
45. Шинкарьова О.В. Активізація розумової діяльності учнів. *Початкова школа*. 1991. № 9. С. 21-23.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Конспекти уроків

Тема уроку: Додавання чисел 4-9 до 7 з переходом через десяток.

Розв'язування задач.

Мета: вдосконалювати навички додавання одноцифрових чисел із переходом через десяток, ознайомити з особливостями додавання числа 7 з переходом через десяток; вчити додавати числа частинами; виробляти культуру математичних записів; розвивати уміння розв'язувати задачі; грамотно, логічно, повно відповідати на запитання, аргументувати свої дії; розвивати логічне мислення, пам'ять, творчу активність учнів; сприяти вихованню старанності, спостережливості, бажання вчитися, інтересу до вивчення математики; створити мотивацію до подальшого вивчення предмета.

Обладнання: мультимедійна дошка, презентація уроку математики, цеглинки «Лего», картки, підручник «Математика» для 2 класу Н.Листопад.

Хід уроку

I. Організація класу

Починаємо урок

Бо почули ми дзвінок

Він за парти кличе нас

До роботи все гаразд?

Дидактична гра „Продовж лічбу” Вчитель пояснює учням зміст гри, продемонструвавши її для прикладу з одним з учнів. Вчитель починає лічбу (11, 12), учень продовжує (13, 14...). Далі називає будь-яке число (в межах вивченого матеріалу) і пропонує учням (то одному, то другому) продовжити лічбу. Перемагає той учень (ряд учнів), який не помилився або ж допустив найменше помилок. Можна пропонувати і в зворотному порядку. Важливо

підняти учнів і дати їм можливість показати класу, вміють чи не вміють вони лічити.

II. Мотивація навчальної діяльності

1. Вірш «Барвіста осінь»

Барвіста осінь, золота й пригожа.
В ній розмаїття кольорових гам.
Вона на дивну й мудру казку схожа,
Оновлює щодня пейзажі нам.
Відтінки у пейзажах тих тепленькі:
Червоні, жовті диво-кольори.
Ще й сонечко сміється золотеньке,
Оранжеве проміння шле згори.

Надія Красоткіна

2. Тема цього тижня золота і щедра осінь.

- Діти, скажіть будь ласка, чому ми її називаємо «золотою і щедрою»?

Сьогодні на уроці математики, ми продовжимо збирати урожай, який нам дарує чарівниця осінь!

3. Вправа «Мікрофон»

- У другому класі навчаються діти які...(розумні, красиві, добрі і працьовиті.)

Нумо, до праці, малята....

III. Актуалізація опорних знань

1. «Усний рахунок»

- Доповни і назви кожне число на слайді, яке з'явиться, до числа 10 .

$9 + \dots = 10$. 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2. Слайд

(за кожну відповідь отримують паперове « яблучко»!)

2. «Хвилинка каліграфії»

- Діти сядьте, будь ласка, рівненько, приготуйтеся до письма в зошитах.

Запишіть число класна робота.

- Завдання: запишіть пропущені числа з дошки в зошит, доповнюючи склад числа 10 - каліграфічно, через одну клітинку.

$10 = 3 + \dots, \dots$ Слайд.

- Самоперевірка обчислень. Обміняйтеся зошитом із сусідом і перевірте один-одного. Слайд (варіанти відповідей 7,2,5,9,4)

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Мотивація.

- Що приносить нам щедра осінь?

- Сьогодні на уроці ми познайомимося з додаванням чисел 4-9 до 7 з переходом через десяток, та будемо розв'язувати задачі.

2. Пояснення нового матеріалу.

- Пояснення за схемою на дошці чисел 7 і 4. Демонстрація навчальної презентації. Слайд.

3. Проголошення правила.

«Спочатку потрібно додати стільки одиниць, щоб отримати десяток, а потім—додати решту одиниць.»

4. **Завдання:** Обчислити приклади зі слайду.

5. **Висновок:** Запам'ятати результати обчислень.

6. **Фізкультхвилинка.**

V. Закріплення вивченого матеріалу. Формування вмінь і навичок.

1. Робота в парах.

- **Завдання:** попрацюйте у парі, складіть із двох пар “лего” приклад, який буде дорівнювати 10. (За виконане правильно завдання, пара отримує осінній листочок.)

2. Робота з підручником.

- Обчисли вирази на с.20 впр.104. Запиши у зошит розв'язання.

- Чим схожі і чим відрізняються вирази у стовпчиках...Який закон додавання застосували?

3. Робота в групах. Диференційований підхід при розв'язанні задач

Завдання: розв'яжи задачу.

- За правильне розв'язане завдання, діти в групі отримують паперові листочки.

4. Творче завдання:

Побудуй два відрізки, сума довжин дорівнює 11 см. Скільки є варіантів можливих відрізків. (10см і 1см, 9см і 2 см,..) Хто справився із роботою, отримують паперове яблучко.

VI. Підсумок уроку.

1. Вправа «Мозковий штурм»

- Чого навчилися на уроці математики. Де в житті будимо застосовувати?

- Який закон додавання можна застосувати при додаванні з переходом через десяток?

- Чому потрібно знати склад числа?

- Як оцінюєте свою роботу? Продемонструйте за допомогою відповідного кольору, що побачили на слайді.

2. «Рефлексія»

Щедра осінь нас сьогодні дарувала гарним врожаєм і на уроці математики - всі працювали, і зібрали чимало дарів осені.

- Виберіть листочок, колір якого відповідає вашому настрою. Допоможіть нашій лисичці підготуватись до зими, прикрасити і утеплити нірку цими листочками.

Тема: Додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток

Мета: ознайомити учнів із додаванням одноцифрових чисел із переходом через десяток; навчити їх міркувати під час додавання цих чисел; формувати вміння обчислювати одноцифрові числа з переходом через десяток; удосконалювати вміння розв'язувати задачі; продовжити працювати

з геометричним матеріалом; розвивати логічне мислення; поповнювати словниковий запас учнів; виховувати товариську, стимулювати інтерес до вивчення математики.

Обладнання: конструктор, ілюстративний та роздавальний матеріал.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: математична.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

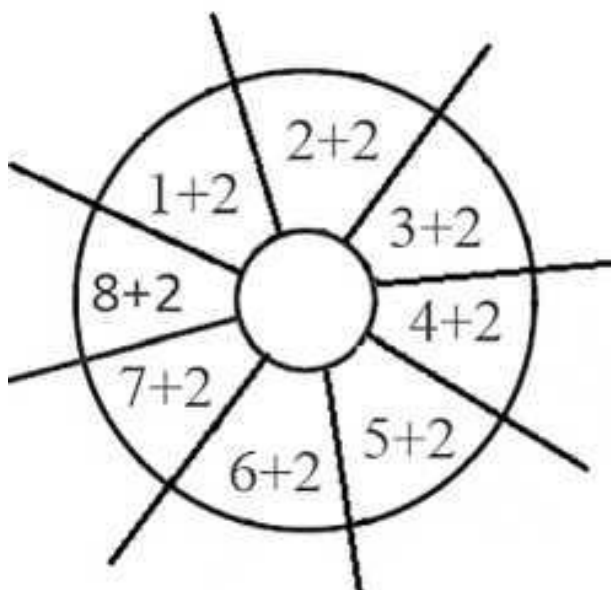
1. Організація класу

2. Усні обчислення. Дидактична гра «Сонечко»

— Прочитайте на сонечку кожний вираз і обчисліть його значення.

— Яку геометричну фігуру ми бачимо на малюнку?

— Яка закономірність у ряді цих чисел? (Кожне наступне число збільшується на 1.)

3. Розв'язування віршованих задач

- Посадили ми в гайочку

Вісім кленів і дубочок.

Скільки всіх дерев?

- Посадили ми в гайочку

Сім беріз і два кленочки.

Скільки всіх дерев?

- Посадили ми в гайочку

Шість дубків і три кленочки.

Скільки всіх дерев?

- Посадили ми в гайочку

Лип чотири й п'ять дубочків

Скільки всіх дерев?

4. Каліграфічна хвилинка. Написання цифри 9

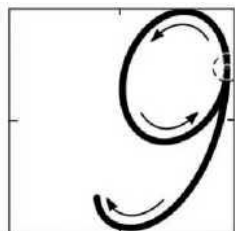
Свіжий вітерець подув —

Шістку він перевернув.

От і дев'ять перед нами,

Шістка — догори ногами.

— Починають писати трохи нижче правого верхнього кутка клітинки. У правому верхньому кутку клітинки лінію заокруглюють і ведуть руку вниз, до центра клітинки. Тут лінію знову заокруглюють і ведуть уверх до початку овалу. Потім ведуть руку вниз, заокруглюючи біля середини нижньої сторони клітинки.

5. Розташування чисел у порядку спадання

— Запишіть числа в порядку спадання.

— До кожного числа додайте стільки, щоб дістати 10, наприклад: $9 + 1 = 10$; $8 + 2 = 10$ і т. ін.

— Додавали які цифри— одноцифрові чи двоцифрові? А яку отримали? (Двоцифрову.)

— Яке число можна назвати круглим? (10.) Чому? (Круглими називають числа, що закінчуються нулем.)

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Мотивація навчальної діяльності

Ми — веселі сестрички,

Всі звать нас одинички.

Разом ми з року в рік

Вирушаємо в похід.

І в дорозі нас зустрічає

Часто безліч перешкод:

Дуже важко нам буває

Перейти через десяток.

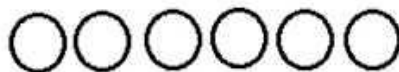
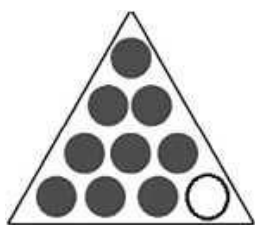
— Про які труднощі вам розповіли одинички? (Про перехід через десяток.)

— Пропоную приєднатися до сестричок-одиничок у їхній подорожі та навчитися додавати одно-цифрові числа з переходом через десяток.

2. Пояснення вчителя на прикладі виразу $9 + 7$

— У кожного на парті — трикутник і кружечки. Трикутник умовно — це 1 десяток, а кружечки позначатимуть одиниці. За допомогою цих фігур ми з'ясуємо, як можна розв'язати вираз $9 + 7$.

— Покладіть у трикутник 9 червоних кружечків. Біля нього покладіть 7 синіх кружечків. Скільки одиниць у трикутнику не вистачає до 10? (Однієї). Покладіть синій кружечок у трикутник. Скільки залишилося синіх кружечків? (6). Отже, ми другий доданок розклали на дві частини, одна з яких дорівнює числу 1, так як $9 + 1 = 10$, отже, $7 = 1 + 6$.

$$9 + 7 = 9 + 1 + 6 = 10 + 6 = 16$$

$$1 + 6$$

— Виконаймо додавання по частинах.

$$9 + 7 = (9 + 1) + 6 = 10 + 6 = 16$$

3. Складання алгоритму додавання виду $9 + []$. Групова робота

Дітям пропонують на основі практичних дій із нарізаних смужок скласти алгоритм додавання чисел із переходом через десяток.

Перевірка

АЛГОРИТМ

1. Перший доданок — ... Йому бракує до 10... (одиниці).
2. Тому другий доданок розбиваємо на частини... і...
3. Додаємо спочатку першу, аби дістати 10, а потім решту одиниць...
4. Отримуємо відповідь...

Фізкультхвилинка

4. Спостереження за додаванням чисел 9 і 2

— Користуючись алгоритмом, поясніть, як до 9 додали 2.

Пояснення. Перший доданок — 9, йому бракує до 10 однієї одиниці, тому другий доданок розкладімо на частини — 2, це 1 і 1. Додаємо до 9 спочатку одну одиницю, а потім іншу. ($9 + 2 = 9 + (1 + 2) = 11$.)

— Прочитайте правило.

5. Первинне закріплення матеріалу

- 1) Виконання завдання з міркуванням

— Прочитайте міркування кенгуру. Користуючись зразком, виконайте додавання.

Зразок:

$$9 + 7 = 9 + 1 + 6 = 16$$

- 2) Самостійне розв'язування прикладів. Робота з конструктором.

Діти обчислюють приклади та складають кольорову стежку з цеглинок.

Шифр

16 — жовтий

12 — синій

18 — червоний

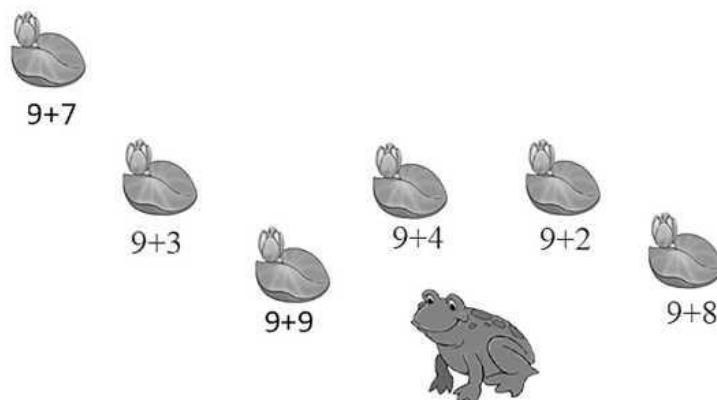
13 — блакитний

11 — зелений

17 — рожевий

3) Робота в парах.

— Допоможіть жабці. Розв'яжіть приклади та прокладіть стежку, по якій вона зможе стрибати з квітки на квітку.

6. Розв'язування задач

— Прочитайте першу і другу задачі. Що в них спільного? (У задачах спільна умова.) А що — відмінного? (Запитання.)

— Прочитайте першу задачу. Що відомо в задачі? Як дізнатися, скільки всього виробів підготували другокласники? Розв'яжіть задачу.

— Прочитайте другу задачу. Скільки виробів підготували другокласники з пластиліну? (10.) А з глини? (20.) Що запитується в задачі? Якою дією розв'яжете задачу? (Відніманням.) Запишіть її.

7. Творча робота над задачами з геометричним змістом (с. 16, № 76)

— Які геометричні фігури ви бачите на малюнку? Запишіть кількість конусів, циліндрів і куль.

— Складіть задачу, аби в її умові містилося запитання «на скільки більше..?».

Перевірка. Діти з пластиліну виліпили 5 конусів і 4 циліндрів. На скільки більше конусів зробили діти, ніж циліндрів?

8. Виконання логічного завдання з цифрами

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Пояснення домашнього завдання

2. Підсумок уроку. Рефлексія

Вправа «Незакінчене речення»

— Продовжте речення: «Знаю... Можу... Навчився(лася) краще... Потренуюся ще...».

Тема: Спостерігаю за наголосом у словах. Роль наголосу в словах. Правильна вимов слів. Складання речень за малюнками

Мета: учити учнів правильно ставити наголос у словах читання, завдання, запитання, помилка, помилки; удосконалювати навички звуко-буквеного аналізу; розвивати критичне мислення, увагу, спостережливість, усне й писемне мовлення; формувати компетентність спілкування рідною мовою, соціальну, громадянську, компетентність у природничих науках; виховувати любов до природи рідного краю.

Обладнання: цеглинки LEGO, конверти із завданням для роботи в групах, розмальовки листочків для проведення рефлексії.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організація класу

Пролунав дзвінок —

Починаємо урок.

Працюватимем старанно,

Щоб почути у кінці,

Що у нашім другім класі

Діти — просто молодці.

2. Фронтальне опитування

- Які звуки ви знаєте?
- Якими приголосні звуки бувають?
- Якими голосні звуки можуть бути?
- Чи може наголос змінити значення слова?
- Наведіть приклади.

3. Каліграфічна хвилинка

Оо ой йо ом ор ов он

Осінь

Весна красна квітами, а осінь — плодами.

- Чому у народі так кажуть?
- Виконайте звуковий аналіз слова осінь.

4. Робота над деформованим текстом. Робота в парах

— Побудуйте вежу, використовуючи цеглинки LEGO, щоб утворився вірш.

(Виконавши роботу, діти піднімають угору вежу та декламують вірш, що утворили.)

Королева Осінь

Й для Зими запас готує.

Всіх без винятку частує

Всіх до столу просить.

Відповідь:

КОРОЛЕВА ОСІНЬ

Королева Осінь

Всіх до столу просить.

Всіх без винятку частує

Й для Зими запас готує.

Н. Замрія

5. Складання речень за малюнками. Робота в групах

- 1) Об'єднання в групи.
- 2) Отримання конвертів із завданням.
- 3) Виконання завдання: скласти розповідь за малюнком (2-3 речення).

- 4) Презентація діяльності груп.
- 5) Бесіда.
 - Що дарує осінь?
 - Чи всі гриби можна класти у кошик? Чому?
 - Хто був в осінньому лісі? Що ви бачили цікавого навколо себе? Що запам'ятали?
 - Як необхідно поводитись у лісі?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні на уроці ми будемо вчитися правильно наголошувати слова.

2. Робота за підручником

1) Виконання вправи 1.

— Прочитайте слова. Спишіть їх. Поставте наголос.

— Перевірте себе за словником.

2) Дидактична гра «Дослідники».

· Дослідження.

— Скільки знаків наголосу стоїть над словом помилка?

— Вимовте це слово двома способами.

— Скільки знаків наголосу над словом помилки?

— Покажіть, як необхідно його вимовляти.

— Зробіть висновок про наголос у цих словах.

— Перевірте себе за правилом.

· Співвідношення висновку учнів із правилом.

Фізкультхвилинка

Осінній дощик крапотить,

Листок від холоду тремтить.

Краплина вдарила важка

І відірвала геть листка.

І закружлявся він в падінні.

Оглянув барви всі осінні,

Над ставом трішки покружляв —

Де впасти місце вибирав.

Та часу мало мав листок,

То й ліг в травичку під дубок.

Лежать там буде до весни

І бачити солодкі сни.

3. Продовження роботи за підручником

1) Виконання вправ 2-3.

— Прочитайте текст. Що в ньому не так?

— Допоможіть Гаджикові вставити пропущені в тексті слова. Знайдіть їх у словнику вгорі сторінки.

— Запишіть цей текст. Поставте наголос у вставлених словах.

2) Виконання вправи 4.

— Прочитайте вислови, що дібрала Читалочка.

— Поясніть, як ви їх розумієте.

— Запишіть у зошиті той вислів, що більше сподобався.

3) Виконання вправ 5-6

· Колективна робота.

— Прочитайте вірш Галини Малик.

— Допоможіть хлопчикові Віті виправити помилки — вставте пропущені слова.

· Читання вірша в парах (читання для друга по абзацах).

· Списування.

— Спишіть виділені рядки вірша. Вставте пропущені слова. Позначте у них наголос.

4) Гра «Розгадай!» (вправи 7-8).

· Розгадування ребусів.

— Допоможіть Щебетунчикові розгадати ребуси.

· Виконання завдання.

— Запишіть слова-відгадки.

— Поставте наголос.

— Побудуйте звукову схему останнього слова.

— Складіть речення з кожним словом і запишіть.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Бесіда

— Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?

— Скільки наголосів може мати слово помилка? А помилки?

2. Рефлексія

Вправа «Осінній листочок»

— Розфарбуйте листочок: жовтим кольором, якщо вам сподобалося працювати на уроці; помаранчевим — якщо не всі завдання вам були цікаві; червоним — якщо ви не хотіли працювати, вам було нецікаво.

3. Домашнє завдання

впр. 9-10; повторити правила.

Тема: Твоя гігієна. Догляд за зубами

Мета: розповісти учням, для чого потрібні зуби; поглибити знання про значення гігієнічних навичок; вчити доглядати за зубами; виховувати бажання дотримуватись вивчених правил.

Хід Уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань, мотивація навчальної діяльності

Робота над загадкою

- На околиці вологій білі голубочки

Обіч ями край дороги сіли в два рядочки. (Зуби)

— До правил особистої гігієни належать і правила догляду за зубами.

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні ви дізнаєтеся, що треба робити, щоб зберегти зуби здоровими.

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Робота за підручником

— У природі є багато тварин, які не виживуть без зубів, тому що за їх допомогою добувають собі їжу. А як же люди? Адже вони можуть їсти м'яку їжу, яку необов'язково жувати.

Щоб їсти такі корисні продукти, як овочі, фрукти, горіхи, потрібні здорові та міцні зуби. Якщо людина не вживає цих продуктів, то через деякий час стає кволою і починає хворіти. Для здорового харчування потрібні здорові та міцні зуби.

— Дуже важливо дбати про свої зуби.

Прочитайте і запам'ятайте правила догляду за ними.

— Розгляньте малюнок на с. 28 і прочитайте правила, як треба правильно чистити зуби.

— Коли треба чистити зуби? Що для цього потрібно? Як чистити зуби?

— За допомогою дзеркала порахуйте, скільки у вас зубів.

— Прочитайте вірш Тетяни Лисенко «Хвора киця».

— Які поради дав лікар киці?

— Як ви доглядаєте за зубами?

— Розкажіть про те, як слід доглядати за своїм тілом уранці і ввечері.

Гра «Так чи ні?» (с. 30)

— Якщо ви згодні із тим, що почувете, скажіть:

«Так» — і плесніть у долоні.

Вмиватися потрібно щодня вранці і ввечері. Так чи ні?

Зуби слід чистити вранці, ввечері і вночі. Так чи ні?

Перед сном треба мити ноги. Так чи ні?

Мити руки потрібно в один і той самий час. Так чи ні?

Чистити зуби слід зубною щіткою і пастою. Так чи ні?

Щомісяця треба перевірятися у стоматолога. Так чи ні?

Практична робота

— Проведіть змагання.

На столі розкладені різні предмети — щітка для одягу, зубна щітка і паста, склянка, рушник, мило тощо.

Двоє учнів вибирають предмети, потрібні для того, щоб почистити зуби. Потім показують, як вони чистять зуби. Решта учнів спостерігають. Після закінчення діти вказують на помилки, обговорюють їх.

Хто зробив усе правильно — той переміг.

2. Фізкультхвилинка

V. Узагальнення та систематизація отриманих знань

1. Робота над загадкою

Маю вигляд я і смак — можеш подивитися.

І без мене вам ніяк всім не обійтися.

Я — не страва, не напій, та в роботі часто З милом, з щіткою дружу.

Ім'я моє — . (паста).

— Сьогодні на полицях магазинів і аптек — безліч різноманітних зубних паст. Одні сприяють укріпленню ясен, другі — відбілюють емаль, треті — борються з карієсом. Практично всі вони рекомендовані лікарями.

Якщо ви не чистите зуби, мікроби в роті швидко розмножуються і виробляють кислоту, що руйнує зуби.

Зуби ми чистимо вранці та ввечері. Але приймаємо їжу і в обід, і в полудень. Що ж робити? Знову чистити зуби? Звісно, ні. Якщо ви знаходитеся вдома, то після кожного прийому їжі слід пополоскати зуби теплою водою.

— Діти, коли заболів зуб, що треба робити?

2. Обговорення вірша М. Стельмаха «Чому в зайця не болять зуби»

Розболілись в зайця зуби,

Не з'їсте тоді і каші,

З болю в зайця спухли губи.

Не кажу вже про капусту.
— Ох, яке у зайця лихо! —
— Чим я, дятле, провинився?
Ходить, журиться зайчиха.
З жаху заєць затрусився,
Зайця кутає у хустку,
Сів на призьбу, гірко плаче.
Подає йому капустку,
— Ти не чистиш зуби, зайче.
Моркву з перцем, баклажани
— І все лихо йде від цього,
— Все найкраще із баштана.
Каже дятел зайцю строго,
— Відгортає заєць страви,
А твої погані зуби
Сів, зітхаючи, на лаві.
Доведуть тебе до згуби.
До аптеки мчить зайчиха,
Ось тобі шалфей пахучий.
Срібні гроші губить з лиха.
Від шалфею стане краще,
У аптеці дятел бурий
Ну, а потім думать треба.
Готував комусь мікстуру,
А тепер піду від тебе,
А зайчиха в плач з порогу:
Бо й дивитися не хочу,
— Дайте, дятле, допомогу!
На запухлий ніс і очі.
Біля хати на стежині

Ліки зайцю пособили,
Стогне заєць у хустині.
Знову ходить заєць в силі,—
Дятел зайця утішає,
Знову бігає по рясту,
Зайцю рота відкриває
Закупив в аптеці пасту,
І здійсмає зразу крик:
Щіточки і порошок
— Ви відсталий чоловік!
І для себе, й для діток.
Ви лінивий нечепура!
І щоранку, до сніданку
Ви цураєтесь культури!
Із дітками-малюками
І загинуть зуби ваші,
Чистить зуби коло дуба,
Й НЕ БОЛЯТЬ У ЗАЙЦЯ ЗУБИ!

3. Гра «Що не так?»

Чистити зуби зубною щіткою.
Робити це два рази на день.
Використовувати зубну пасту.
Робити це один раз на тиждень.
Для чищення рота використовувати жуйку.
Для зубів корисні цукерки.
Для зубів корисні овочі й молочні продукти.

VI. Підсумок уроку

— Як доглядати за ротовою порожниною?
— Як правильно чистити зуби і для чого це потрібно робити?

Тема: ЯВИЩА ПРИРОДИ

Мета: ознайомити учнів з поняттям «явища природи», «сезонні явища»; розвивати спостережливість, допитливість, увагу; прищеплювати бажання працювати в групі.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Ознайомлення з підручником «Я досліджую світ» такого уроку немає у школі

— Розгляньте підручник. Що зображено на обкладинці? Хто автори підручника? Де видано підручник?

— Чим ви займалися на уроках природознавства у 1-му класі?

— Які тварини допомагали вам навчатися?

— Розгляньте умовні позначення на с. 2.

— Прочитайте звернення вашого друга-підручника на с. 3. Що вас чекає у 2-му класі?

— Чому корисно знати всі секрети природи? Для чого ми вивчаємо природознавство?

2. Розповідь учителя

— Вивчаючи «Я досліджую світ» у 1 класі, ви ознайомилися з тілами неживої природи та організмами. Дізналися про зв'язок між живою і неживою природою, про те, як людина може впливати на природу. Ви вже знаєте, що життя природи різноманітне, цікаве, у ньому є свої таємниці. Деякі з них вам уже відомі, а відкриття інших — ще попереду.

Вивчаючи «Я досліджую світ» у 2-му класі, ви зрозумієте, чому змінюються пори року, ознайомитеся з явищами неживої і живої природи у різні пори року, з тим, як змінюється рослинний і тваринний світ у різні пори року. Підручник допоможе вам поринути в дивовижний

світ явищ природи і живих істот та зрозуміти найголовніше — у природі все взаємопов'язане. Природу треба охороняти!

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ УРОКУ

— Сформулювати тему уроку вам допоможуть загадки.

- Червоне коромисло — через річку повисло. (Веселка)
- Спершу — блиск, за блиском — тріск, за тріском — плеск.

(Блискавка, грім, дощ)

- Щось на небі гуркотить,
Наче звір страшний, летить.

Сильний дощ на землю ллється,

Звір у руки не дається.

Очі світяться яскраво —

Всі у дім тікайте жваво! (Грім та блискавка)

— Отже, про що ми з вами говоритимемо на уроці? (Про веселку, блискавку, дощ.)

— Як назвати це одним словом? (Явища природи.)

— Тема нашого уроку «Явища природи».

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота за підручником (с 5-7)

— Чому давні люди повинні були добре знати природу? Що природа дає для людини? Чому природу з повагою називають Матінка-Природа?

— Що таке природа?

— Доведіть, що природа мінлива.

— Пригадайте. Що називають явищами природи? Наведіть приклади явищ природи. Чи можна їх заборонити чи відмінити?

— Чого не буває взимку? влітку? восени? навесні?

— Уважно прочитайте і роздивіться зміст підручника (с. 4). З яких розділів він складається?

— Які умовні позначення є на його сторінках, що вони означають (с. 5)?

— Відгадайте загадку.

• Чотири кольори мають,

Раз у три місяці барви міняють. (Пори року)

— Розгляньте фотографії на с. 4. Скільки є пір року? Скільки місяців триває кожна пора року?

— Назвіть, які ви знаєте пори року.

— У якому місяці ви святкуєте свій день народження?

— Яка це пора року?

— Чи є у вас улюблена пора року? Яка? Поясніть чому?

— Розгляньте фотографії природних явищ. Які явища природи зображені на малюнку? Для якої пори року вони характерні?

2. Фізкультхвилинка (пантоміма)

Учні зображують дією текст, який читає вчитель.

— Ви — сніжинки. Вас крутить вітер, він то підкидає вас угору, то знову опускає на землю. Удень ви блищите від сонечка, а вночі, коли крутить заметіль, вам хочеться танцювати сніговий вальс.

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ

Робота в групах

— Які пори року ви знаєте? (Осінь, зима, весна, літо)

— Скільки їх? (4)

— Зараз ми об'єднаємося у 4 групи.

Учні обирають жетончики 4-х кольорів: жовтий, білий, зелений, червоний.

— У нас утворилися 4 групи.

— Учні з жетончиками жовтого кольору мають виявити не менше 5 сезонних змін якої пори року? (Осені)Правильно.

— Учні з жетончиками білого кольору мають виявити не менше 5 сезонних змін якої пори року? (Зими)Правильно.

— Учні з жетончиками зеленого кольору мають виявити не менше 5 сезонних змін якої пори року? (Весни)Правильно.

— Учні з жетончиками червоного кольору мають виявити не менше 5 сезонних змін якої пори року? (Літа) Правильно.

Вислуховуються виступи кожної групи.

На дошку вивішуються ілюстрації із картинами цієї пори року як допомога і підтвердження сказаному. Звертається увага на зміни в живій і неживій природі.

Висновок: кожна пора року гарна по-своєму, має свої особливості, тобто свої сезонні зміни.

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ. РЕФЛЕКСІЯ

— Що нового дізналися на уроці? (Про явища природи.)

— Що таке явища природи? (Явища природи — це зміни, що відбуваються в природі.)

— З чим пов'язані явища природи? (І з сезонними змінами.)

— Наведіть приклади осінніх змін. (Дощ, дні коротші, птахи відлітають.)

— Які явища природи бувають узимку? навесні? влітку?

— Яке найулюбленіше і яскравіше явище зимової природи ви знаєте?

— Розкажіть про сезонні явища в житті дерев, за якими вам удалося спостерігати минулого навчального року.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

С. 4-7.

— Поясніть назви деяких місяців (за вибором). Які явища природи для них характерні?

— Доберіть загадки, у яких ідеться про сезонні зміни в природі. Відгадайте їх.

Тема. Досліджуємо властивості води.

Мета: формувати уявлення учнів про воду, про зміни стану води. Удосконалювати вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у природі на основі власних спостережень. Стимулювати творчу уяву учнів. Користуючись методом фокальних об'єктів, залучати учнів до пошуку цікавих думок, прагнення знайти відповіді на проблемні запитання.

Розвивати логічне мислення, мовлення, спостережливість. Виховувати інтерес до вивчення природи рідного краю.

Обладнання: склянки з водою, олівець, вода, крейда, сіль, цукор, пісок, олія, лимонна кислота, дидактичні картки із завданнями, презентація Power Point «Вода та її властивості».

Хід уроку

I. Організація класу.

Усміхніться всім навколо:

Небу, сонцю, добрим людям.

І тоді обов'язково

Наш урок цікавим буде!

Сьогодні на уроці ЯДС нас чекає цікава подорож до світу, де багато загадкового та незвіданого. Отож, давайте встанемо в коло, побажаємо один одному успіхів, гарного настрою перед тим, як вирушити в мандри стежиною знань. Зараз я посміхнусь, а ви спіймайте мою посмішку і прикрасьте нею своє обличчя. Подаруйте свою веселу посмішку сусідові справа. А тепер доторкніться один до одного, посміхніться й подаруйте чудовий настрій.

II. Хвилинка спостереження.

- Скажіть, чи хотілося б вам зараз одягнути купальні костюми й піти купатися та засмагати?

- Чому ми не можемо цього зробити зараз?

- Діти, а ви помітили, як змінилася природа з того часу, як ви пішли до школи?

- Давайте зафіксуємо стан погоди на сьогодні?

Вправа «Погода»

- Яка пора року?

Яке число? Місяць?

Яка температура повітря?

Який стан неба?

Чи є опади, вітер?

III. Мотивація навчальної діяльності.

При вивченні теми сьогоднішнього уроку ми маємо плідно попрацювати. Ваше завдання: згадати свої спостереження в природі, відгадати загадки, досліджувати, уважно слухати пояснення вчителя. Отож, девізом нашого уроку будуть такі слова:

Читаємо хором. Виділені слова читати з більшою силою голосу.

Серце і душу в роботу вклади, кожну хвилину на уроці бережи.

(діалог вчителя і дітей)

IV. Актуалізація опорних знань.

Технологія «Незакінчене речення»

На дошці написаний вислів : «Немає життя на Землі без _____»

1. Розгадування кросворда.

Коли ви розгадаєте кросворд і прочитаєте слово, то дізнаєтесь, без чого немає життя на Землі.

Запитання до класу:

Червоне коромисло через річку повисло (ВЕСЕЛКА)

Запитання до першої групи: отримує назву «Краплинка»

З малої хмари великий ... (ДОЩ)

Запитання до другої групи: отримує назву «Крижинка»

Річку взимку вкриває (ЛІД)

Запитання до третьої групи: отримує назву «Хмаринка»

4) Під час кипіння з чайника йде(ПАРА)

Висновок. Отже, без води життя на Землі не можливе.

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

Отже, на уроці ми вестимемо розмову про воду, будемо вивчати її дивовижні властивості як розчинника. Обговоримо, в яких трьох станах зустрічається вода в природі.

Ми часто бачимо воду в природі? А де саме?

(Вода знаходиться в океанах і морях, річках і озерах, під землею, на суші та у повітрі).

2. Сприймання та усвідомлення нового матеріалу.

1) Розповідь учителя.

Вода – одне з найцінніших багатств Землі, джерело життя всіх живих організмів. Ось подивіться на карту світу. Скільки на ній синього і блакитного кольору! Нашу Землю так і називають – Блакитною. Вода вкриває більшу частину поверхні Землі. Земля – єдина з планет Сонячної системи, де є вода. На нашій планеті так багато води, що коли б на неї поглянули прибульці з космосу, вони назвали б її не Землею, а Океаном.

2) Групова робота. Гра «Який стан води?»

Чому про воду говорять по-різному: біжить, падає, лежить, літає, як скло?

Завдання для групи «Краплинка»

Тече, тече - не витече,

Біжить, біжить - не вибіжить. (Ріка – рідкий)

Завдання для групи «Крижинка»

Розсипався горох,

На сімдесят доріг,

Ніхто його не збере. (Град – твердий)

Завдання для групи «Хмаринка»

Мов прозора, біла хмара

Вверх з каструлі летить... (Пара)

Висновок. Отже, вода має властивість переходити з одного стану в інший.

- коли надворі мороз, вода з рідкого стану переходить у твердий (сніг, лід).

- а коли тепло ... (з твердого у рідкий)

- а коли вода кипить ... (газоподібний)

Вода у природі перебуває в трьох станах: у рідкому, твердому, газоподібному.

3) Фізкультхвилинка.

4) Практична робота (в групах).

Тема: Властивості води.

Мета: Досліджувати деякі властивості води.

а) Дослідження властивості води-рідини.

Уявіть, що ми з вами дослідники і нам потрібно дослідити властивості води. Ось перед вами чиста вода.

Завдання для групи «Краплинка».

Доведіть, що вода прозора використавши олівець. Що ви бачите?

Завдання для групи «Крижинка»

Доведіть, що вода рідка та не має форми використавши тарілку та поливалку.

Завдання для групи «Хмаринка»

Доведіть, що вода безбарвна, без запаху та без смаку.

Висновок. Вода: текуча, не має форми, прозора, без запаху, безбарвна без смаку.

б) Дослідження властивості води-розчинника.

Тема: Розчинність речовин у воді.

Мета: Дослідити розчинність деяких речовин у воді.

1 дослід

У склянку з водою покладіть:

Завдання для групи «Краплинка»: сіль.

Завдання для групи «Крижинка»: цукор.

Завдання для групи «Хмаринка»: лимонну кислоту.

Висновок. Речовини, які розчиняються у воді, називаються розчинними.

2 дослід

У склянку з водою покладіть:

Завдання для групи «Краплинка»: пісок.

Завдання для групи «Крижинка»: крейда.

Завдання для групи «Хмаринка»: олія.

Висновок. Речовини, які не розчинилися у воді, називаються нерозчинними.

Помістіть на дошці картки з назвами речовин, що мають властивість розчинятися у воді. А тепер помістіть на дошці картки з назвами речовин, що є нерозчинними у воді.

Висновок: Ми дізнались, що є речовини розчинні у воді та нерозчинні.

5) Гра «Цеглинки лего».

Закріпимо наші отримані знання. Підніміть цеглинку лего зеленого кольору, якщо твердження правильне, червоного - якщо помилкове.

Вода білого кольору.

Вода текуча.

Воду можна покласти на стіл.

Вода безбарвна.

У Чорному морі вода чорна.

Вода прозора.

VI. Підсумок уроку.

На уроці ми досліджували властивості води, довели, що не всі речовини розчиняються у воді, згадали, в яких трьох станах вода буває в природі.

1. Домашнє завдання.

Творче завдання. Провести дослід з водою, глиною та содою.

Тема: Тварини восени. Зміни в житті тварин восени.

Мета: створити умови для з'ясування понять «зміни», а саме про пору року осінь та осінні турботи людей та тварин, повторити з учнями назви осінніх місяців; поглибити знання дітей про тварин, зміни в житті тварин восени; формувати вміння висловлювати свої думки і почуття; сприймати монологічне висловлювання; виховувати любов, дбайливе ставлення до природи, повагу по відношенню один до одного, уміння слухати співрозмовника в умовах безпосереднього спілкування, створити хорошу дружню атмосферу.

Обладнання: відеоролик «Їжачок»; малюнки тварин; магнітофон, роздатковий матеріал, маски овочів, хмаринка або сонечко, ЛЕГО

Хід зустрічі

1.Привітання. Діти стають у коло і разом з учителем промовляють вітання, супроводжуючи слова рухами рук.

Вчитель: Сонечко встало сьогодні дуже рано і посилає вам свій промінець, вітаючись з вами. Тож давайте і ми привітаємося з ним.

Промінь падає в долоні – другу посміхнись.

Очі у небес бездонні – за руки візьмись.

Шелестить над нами листя – весело стрибай.

Хвиля мружиться іскристо – тож і ти моргай!

Задощила раптом хмарка – руки підставляй.

Потім знову стало жарко– голову сховай! Ось таке воно, це літо – в небо задивись. Пісня лине понад світом – другу посміхнись!

Всім доброго ранку та сонечка у душі, незалежно від погодних умов!

ВІТАННЯ, Я БАЖАЮ ТОБІ ,....

II. Щоденні новини

-Заповнення календаря природи.

-Знайомство з планом на день.

III. Обмін інформацією

Вчитель: Діти, яка зараз пора року? (Осінь) А подобається вам осінь? Чому?

Вчитель: Осінь – чарівниця. Вона прикрасила золотом сади, парки, ліси, струшує додола жовте листя.

-Які осінні місяці ви знаєте ? (вересень, жовтень, листопад)

-Чим осінь відрізняється від інших пір року ? (День стає коротшим, а ніч довша. Сонце гріє менше. Часто ідуть дощі)

- А який урожай збирають восени?

РОБОТА В ПАРІ: НАМАЛЮЙ, ЩО ЗБИРАЮТЬ ВОСЕНИ

(сценка «Ходить гарбуз по городу.....

Фізкультхвилинка «Що нам осінь принесе?»

II. Обмін інформацією

- А як же тварини готуються до зими?

а) Вчитель: - Діти, а де живуть всі ці тварини? (Деякі тварини живуть в лісі, а деякі – вдома.)

- Як називають тварин, які живуть вдома і за ними доглядають люди? (Свійські тварини)

– А як називають тварин, що живуть у лісі? (Дикі тварини або звірі.)

- Зовсім скоро настане зима. Засипе все навкруги білим пухнастим снігом. Стане холодно від лютих морозів. Важко буде і тваринам в лісі.

- Чому звірі готуються до зими?

- Як вони пристосувалися до неї?

б) Вчитель пропонує дітям відгадати загадки:

*Не ходжу, а скачу я:

Через поле навмання

Перегнав би я коня.

Я страшенний боягуз,

Всіх на світі я боюсь. (Заєць)

*Я руда, низького зросту,

Хитра я і довгохвоста.

На курей я вельми ласа –

В них таке смачненьке м'ясо...

Вовку-брату я сестриця, А зовуть мене... (Лисиця)

* Гостроносий і малий,

Сірий, тихий і незлий.

Вдень ховається.

Вночі йде шукать собі харчі.

Весь із тонких голочок. Як він зветься?... (Їжачок)

* Буркотливий, вайлуватий,

Ходить лісом дід кошлатий:

Одягнувся в кожушину,

Мед шукає і ожину.

Літом любить полювати,

А зимою — в лігві спати.

Як зачує він весну —

Прокидається від сну. (Ведмідь)

* Він ікластий і сердитий,

Дуже любить землю рити.

Жолуді весь час шукає

Й малюків смугастих має. (Кабан)

*По гілках вона стрибає.

Хоч сама мала на зріст,

Та великий має хвіст.

Як намисто, оченята.

Хто це? Спробуй відгадати. (Білка)

III. Групове заняття

1. Гра «Тварини лісу» (використання цеглинок ЛЕГО)

2. Гра «Впадають в сплячку»

3. Гра «Так – ні»

А зараз я вам пропоную пограти у гру «Так – ні». Я буду говорити фразу, якщо це правильно – ви говорите «так» і показуєте зелену цеглинку ЛЕГО, якщо неправильно - ви говорите «ні» і показуєте червону цеглинку ЛЕГО.

1. Жовтіє листя (так)
2. Збираємо суниці (ні)
3. Збираємо яблука (так)
4. Часто йдуть дощі (так)
5. Ночі коротші, дні довші (ні)
6. З дерев опадає листя (так)
7. Можна купатися у річці (ні)
8. Збираємо гриби (так)
9. Ведмідь взимку не спить (ні)

в) Хвилинка-цікавинка

Чому ведмеді засинають на зиму?

Тільки-но вдарять перші морози, головний сонько лісу поспішає до барлогу. Там він міцно спить з кінця листопада і аж до квітня. Та що змушує ведмедя засинати на зиму? Невже холод? Але ж зайці не сплять, і вовки не сплять, і олені. Основна причина зимової сплячки ведмедів — відсутність їжі. На відміну від білок, ведмеді не роблять запасів на зиму, тож сплячка — єдиний шанс вижити, коли у природі немає їхніх улюблених ласощів: фруктів, ягід, жолудів, горіхів, кедрових шишок і трав'янистих рослин. Протягом літа ведмідь гав не ловить: наїдається від пуза та накопичує жир. З настанням холодів ведмеді шукають барліг. Цікаво, що ведмеді ніколи не сперечаються за місце в барлогу: якщо дім уже зайнятий, лахматий здоровань іде геть. Перед тим, як залягти у барліг, ведмідь старанно «заплутує сліди» — петляє лісом, ходить буревалами і навіть іде задом наперед. Протягом 5–7 місяців ведмідь не їсть і не п'є, спокійно відпочиваючи у своєму земляному будинку.

IV. Підсумок уроку. Рефлексія.

Тема: Безпека на вулиці

Мета: поглибити знання учнів про правила пішохідного руху; вчити уникати небезпеки на дорозі, визначати напрямок руху транспортних засобів; виховувати дисциплінованість пішохода.

Хід Уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань, мотивація навчальної діяльності

Робота над загадками

• Тягнеться нитка,

А в клубок не змотаєш. (Дорога)

• На дорозі їх багато —

Іде на колесах хата.

Двері спершу ти відчиниш,

На дивані відпочинеш,

А вона в єдину мить

Хоч куди тебе домчить. (Автомобіль)

— У школі ви — учні, а на дорозі — пішоходи. Щоб не сталося біди, необхідно виконувати Правила дорожнього руху.

— Які з них ви вивчили у 1-му класі? (Кожна вулиця має проїжджу частину для руху транспорту. Це — дорога. Пішоходи ходять узбіччями або тротуарами. Світлофор — найкращий друг пішоходів. Переходити дорогу треба на переході.)

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці ви поглибите свої знання про правила пішохідного руху з метою запобігання небезпеки на дорозі.

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Робота за підручником

— Доведіть, що дорога є місцем підвищеної небезпеки. Щороку автомобільні аварії завдають великих збитків, у них калічаються і гинуть люди.

— Що треба робити, щоб на вулицях і дорогах нашої країни було безпечно?

— Розгляньте малюнок тротуару. Для чого призначені тротуари? Для чого призначена проїжджа частина?

— Як перекладається слово тротуар? Як по ньому треба йти?

— Де треба ходити, якщо тротуарів немає?

— Де треба ходити, якщо відсутні пішохідна і велосипедна доріжки?

Словникова скарбничка

Пішохід — особа, яка бере участь у дорожньому русі поза транспортними засобами. Пішоходами є також люди, які рухаються в інвалідних колясках без двигуна, ведуть велосипед, мопед, мотоцикл, везуть санки, візок, дитячу чи інвалідну коляску.

Учасники дорожнього руху — це особи, які беруть участь у русі на дорозі: пішоходи, водії транспорту, пасажирів, погоничі тварин.

— Відгадайте загадки.

• Йде через села і міста,

А з місця не зрушить. (Дорога)

Клас

Такий собі віз,

Має четверо коліс.

Без вола і без коня

Куди хоч біжить щодня. (Автомобіль)

2. Фізкультхвилинка

Раз, два — всі пірнають,

Три, чотири — виринають,

П'ять, шість — на воді Кріпнуть ручки молоді.

Сім, вісім, що є сили Всі до берега приплили,

Дев'ять, десять — розгорнулись,

Обсушились, розігрілись І за парти тихо всілись.

V. Узагальнення та систематизація отриманих знань

Робота у групах

— Обговоріть, від чого залежить безпека на дорогах.

— Де повинні рухатися пішоходи?

— Чому, йдучи узбіччям, треба рухатися назустріч транспорту?

Відповідь обґрунтуйте.

— Пограйте в ігри, повторюючи правила поведінки пішохода на дорогах.

Дидактична гра «Колесо безпеки» по вивченню і закріпленню правил дорожнього руху

Опис гри:

Барaban у вигляді кола, на якому обертається диск зі стрілкою, на диску завдано пішохідний перехід. В основі колеса є цифри від 1 до 8 і знаки дорожнього руху.

Правила гри:

При обертанні диска, стрілка вказує цифру або дорожній знак. Якщо покажчик зупинився на дорожньому знаку, дітям показується знак, а вони повинні назвати значення знака і його вид. При позначенні цифри, задається питання, який супроводжується показом ілюстрацій. Якщо цифра випадає повторно, то задається додаткове запитання. Є передбачувані відповіді дітей для грамотного пояснення ситуації. При правильній відповіді на світлофорі загоряється зелений сигнал, якщо відповідь неправильна – червоний. Наприкінці гри всі діти отримують емблеми «Грамотний пішохід». Бажаємо удачі!

Питання:

1. Що ж робити, якщо тобі треба потрапити на інший бік вулиці? 1. (Додаткове питання). Що робити, якщо потрібно перейти на іншу сторону вулиці, а поруч немає пішохідного переходу? Як правильно переходити вулицю?

Відповідь: Дорогу можна переходити тільки по пішохідному переходу на зелений сигнал світлофора. Якщо поруч не виявилось ні перейти, ні

світлофора, тоді переходити дорогу на перехресті по лінії тротуару строго по прямій, а не навскоси.

2. Які, крім «зебри», бувають переходи, які роблять під землею? Пояснення: найчастіше вони зустрічаються у великих містах з широкими вулицями, де дуже інтенсивний рух. Дорослі придумали їх для зручності та безпеки водіїв і пішоходів. (Підземний перехід).

2. (Додаткове питання). Правильно поводитьься дівчинка?

Відповідь: Дівчинка поводитьься неправильно. Не можна поспішати, коли переходиш дорогу, навіть якщо на іншій стороні вулиці тебе чекають друзі чи варто потрібний автобус. Це небезпечно! Обов'язково дочекайся зеленого сигналу світлофора і тільки тоді переходи вулицю!

3. Він – самий головний на дорозі, йому підпорядковуються і водії, і пішоходи. У нього одна нога і три круглі очі: верхній – червоний, середній – жовтий, а нижній – зелений. Його можна побачити на вулицях і перехрестях міста, де він стоїть і по черзі блимає своїми різнобарвними очима. Він вказує, кому можна їхати чи йти, а кому треба залишатися на місці. Всі повинні його слухатися. Хто це?

Відповідь: Світлофор.

3. Водії і пішоходи забули правила дорожнього руху! Допоможи їм, розкажи хто, де повинен знаходитися.

Відповідь: Тротуар – дорога для тебе, твоїх улюблених батьків, найкращих друзів, а також незнайомих дітей і дорослих, які вирішили пройтися пішки, а проїжджа частина – тільки для транспорту.

4. Хто, крім Світлофора, управляє рухом транспорту і пішоходів із смугастою паличкою? Він – головний помічник Світлофора. Його можна побачити на перехресті, де зламався світлофор або утворилася пробка з-за того, що якась машина дуже поспішала і порушила правила дорожнього руху.

Відповідь: Крім Світлофора, рухом транспорту і пішоходів може керувати спеціальна людина – регулювальник зі смугастою паличкою.

Регулювальник – головний помічник Світлофора. Його можна побачити на перехресті, де зламався світлофор або утворилася пробка з-за того, що якась машина дуже поспішала і порушила правила дорожнього руху. Регулювальник спілкується з водіями і пішоходами з допомогою знаків, які він показує своєю чарівною паличкою. Ці знаки дуже прості, давай розберемося з ними разом! Регулювальник стоїть прямо і тримає паличку вниз або паралельно витягнутих в сторони руках – можна переходити дорогу лише перед регулювальником або за його спиною. Жезл регулювальника піднято вгору – рух транспорту і пішоходів заборонено! Права рука регулювальника витягнута вперед, а ліва опущена вниз – пішоходи можуть переходити дорогу тільки за спиною регулювальника. Регулювальники уважно стежать за рухом на дорогах, за тим, щоб водії не перевищували швидкість, дотримувалися дорожні правила, щоб рух транспорту і пішоходів було безпечним.

4. (Додаткове питання). Що за вид транспорту зображено на картинці?

Відповідь: Автомобіль, мотоцикл, тролейбус – це наземний вид транспорту, ти бачиш їх майже кожен день на вулицях рідного міста. Літак – це повітряний транспорт, а корабель – це морський транспорт.

5. Як багато машин на наших вулицях! Вони всі такі різні: верткі легковика і діловиті вантажівки, веселі трамвайчики, пузаті автобуси і вусаті тролейбуси. Але ж ще є відважні літаки, солідні пароплави і спритні ескалатори... Назви вид транспорту.

5. (Додаткове питання). Який телефон служби порятунку, пожежників, міліції, лікарів?

Відповідь: Телефони пожежних і служби порятунку – 01, міліції – 02, швидкої допомоги – 03. Щоб попросити про допомогу по мобільному телефону, потрібно набрати 112.

6. Ти зібрався переходити вулицю і раптом бачиш таку картину: їде «швидка допомога», мигалка на даху, всі машини поступаються їй дорогу, а пішоходи стоять на місці і не переходять вулицю, хоча горить зелене світло.

Як називається такий транспорт? (Спеціальний транспорт). Назви види такого транспорту.

Відповідь: Спеціальний транспорт – це «швидка допомога», пожежна машина, «служба порятунку» та міліцейська машина. У цих машин є звуковий сигнал, який називається сирена, і миготлива лампочка на даху – проблісковий маячок синього або червоного кольору. Якщо ця лампочка включена, вияви участь – поступися дорогою.

6. (Додаткове питання). Що потрібно робити, коли бачиш, що спеціальний транспорт поспішає до когось на допомогу?

Відповідь: Ти зібрався переходити вулицю і раптом бачиш, що їде машина з включеною мигалкою на даху. Всі поступають їй дорогу, і навіть пішоходи стоять на місці і не переходять вулицю, хоча горить зелене світло. Їде спеціальний транспорт! Його все пропускають: і водії, і пішоходи, тому що він поспішає на допомогу до тих, хто потрапив у біду.

7. Подивися на картинку і поясни, хто веде себе неправильно? Чому?

Відповідь: Недобре йти з друзями і займати весь тротуар, голосно розмовляти, кричати або штовхати перехожих! Пам'ятай, ходити по тротуару треба спокійним кроком, дотримуватися правого боку, щоб не заважати тому, хто йде назустріч.

7. (Додаткове питання). Що за вид транспорту зображено на картинці?

Відповідь: Літаки і вертольоти – це повітряний транспорт, вони дуже люблять блакитне небо. Повітряна кулька – це не вид транспорту, а весела іграшка.

8. Хто порушує правила дорожнього руху? Аварійно-небезпечна ситуація.

Відповідь: Хлопчик поступив неправильно. Через нього могла статися аварія або з ним самим трапитися біда. Потрібно ходити тільки тротуаром, а дорогу переходити по пішохідних переходах на зелене світло світлофора.

8. (Додаткове питання). Як потрібно поводитися на «острівці безпеки»?

Відповідь: Хлопчики поводяться неправильно! Якщо ти не встиг перейти вулицю, і вже загорілося червоне світло, то зупинись на середині дороги на «острівці безпеки». Почекай, поки проїдуть всі машини, і загориться для пішоходів зелене світло. Уважно подивись направо, переконайся, що машини зупинилися і пропускають тебе. Після цього можна сміливо переходити вулицю. При цьому стояти на «острівці безпеки» треба спокійно – ні в якому разі не бігати, не стрибати!

VI. Підсумок уроку

— Які частини дороги вам відомі?

— Які правила пішоходів ви запам'ятали?

Тема: Лінія горизонту. Утворення на палітрі різних відтінків осінніх кольорів. Малювання композиції «Осіннє чудо-дерево».

Мета: розкривати поняття: «лінія зламу земля-небо», «лінія горизонту»; ознайомлювати дітей із ускладненням палітри, правильною побудовою композиції на аркуші паперу; закріплювати розуміння поняття лінії та навички створення необхідного кольору змішуванням спектральних кольорів; навчати учнів розподіляти площини на горизонтальні і вертикальні; активізувати спостережливість, фантазію, сенсорні вміння і навички; розвивати дрібну моторику руки; навчати передавати настрій за допомогою ліній; виховувати розуміння понять «дружба», «колективізм».

Оснащення: Зоровий ряд: навчальні плакати, фотороботи, репродукції картин відомих художників.

Обладнання: альбом для малювання; простий олівець; гумка; гуаш; пензлі № 4, 6; ємність для води; серветки для витирання рук і пензлів; палітра.

Тип уроку: комбінований урок.

Хід Уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

Бесіда

- ◆ Де в природі ми зустрічаємо основні кольори?
- ◆ Які кольори у природі ми зустрічаємо часто, а які — рідко?
- ◆ Які кольори художники називають похідними або змішаними? Чи можемо ми побачити їх у природі?
- ◆ Що називають центром композиції? Для чого художники використовують центр композиції?
- ◆ Який малюнок називають декоративним?

Правила роботи і техніка безпеки

- Головне зображення на малюнку треба не приховувати по кутках аркуша, а розташовувати посередині. Воно не повинне бути занадто великим

(як слон у коробці з-під взуття) або занадто маленьким (як мишеня в басейні).

- Малювати потрібно чистими фарбами і ретельно вимивати пензлик, коли відбувається перехід від одного кольору до іншого.
- Під час малювання не використовують фарби безпосередньо з банки, а змішують їх на палітрі.
- Під час роботи не можна розмахувати пензлями й олівцями.
- Слід обережно поводитися з водою і фарбами.

III. Мотивація навчальної діяльності

Учитель. Уявімо, що кожний із нас — маленьке дерево, і потягнемось до сонечка. (Учні виконують указівки вчителя.) Ми тягнемось до сонечка і намагаємось дістати до нього пальчиками. Але раптом налетіла хмара, пішов холодний осінній дощ. Який холодний вітер! Він згинає дерево, зриває з нього жовте листя.

IV. Викладення нового навчального матеріалу

робота над формуванням умінь і навичок. розповідь учителя з елементами бесіди

Подумайте, де росте наше дерево. розгляньте ілюстрації. На одному малюнку дерев багато, а на іншому одиноке дерево стоїть на відкритому місці.

◆ Якщо ми хочемо намалювати дерево, якому самотньо і холодно, який малюнок оберемо? (Одиноке дерево) Чому? (На самоті завжди важче, ніж з друзями.)

Спробуймо намалювати осіннє дерево під вітром так, щоб передати ці почуття!

Наше дерево росте на землі й тягнеться гілками до неба. Щоб зобразити це на плоскому аркуші паперу, художники вирішили проводити лінію, що відокремлює небо від землі, назвали її лінією горизонту. Якщо ми вийдемо на вулицю, то ніколи не побачимо цю лінію накресленою на землі. Вона існує тільки в нашій уяві. Тому її називають умовною. Просто ми з вами

домовимося, що все, що розташоване вище лінії горизонту,— це небо, а все, що розташоване нижче,— земля. Художники намагаються не проводити лінію горизонту точно посередині аркуша — малюнок виходить нудним. Лінія повинна розташовуватися або вище, або нижче середини аркуша паперу. Лінія горизонту дуже рідко буває ідеально рівною. Вона піднімається, збігаючи на пагорби, і спускається в низини та яри.

Наше дерево має рости на землі. І нам необхідно знайти для нього точне місце. Якщо намалюємо дерево на лінії горизонту чи трохи вище за неї, можна подумати, що наше дерево «літає», як птах. Якщо ми, навпаки, опустимо його дуже низько і почнемо малювати біля самого обрізу аркуша, здаватиметься, що дерево «вивалюється» з малюнка. Тому слід розташувати початок стовбура приблизно посередині тієї ділянки, яку ми відокремили лінією горизонту як землю.

V. Актуалізація вивченого матеріалу

Творче завдання. Слово вчителя з елементами бесіди

Коли ми робили аплікацію, то познайомилися з Берізкою та її другом Вітром.

◆ Згадаймо, з яких частин складається берізка? (Гілки, стовбур, листя,.)

Ці частини є у будь-якого дерева — великого чи маленького. Стовбур завжди товстий біля землі й тоненький біля верхівки. Гілки товщі біля стовбура, а на кінцях — тоненькі. Дерево тягнеться до неба і сонечка своїми гілочками, немов руками.

(Учитель показує послідовність виконання малюнка на дошці.)

◆ Як ви гадаєте, які кольори нам необхідно взяти, щоб викликати почуття суму та холоду? (Синій, фіолетовий, болотний, бежевий, жовто-коричневий, блакитний, білий, сірий, чорний)

Коли ми малювали родину їжаків, то дізналися, що лінії можуть мати різні характери. Рух пензлика також може допомогти нам передати характер. (Учитель показує прийоми роботи пензлем «за формою».)

На ділянках неба пензлик рухається по діагоналі, підкреслюючи пориви вітру. На ділянках землі пензлик повторює вигини лінії горизонту.

Дерево малюємо лініями знизу вгору з поступовим зменшенням натиску від широкої лінії до дуже тонкої.

Осіньні листя наносимо окремими мазками. Декілька мазків-листочків слід розташувати на ділянці неба вздовж ліній, що умовно позначають пориви вітру.

Індивідуальна робота за творчим завданням

Учні виконують творчу роботу. Учитель надає індивідуальну допомогу.

VI. Підбиття підсумків

Відбувається обговорення учнівських робіт.

Тема: Колорит. Художня техніка монотипія. Створення композиції «Осінні квіти» в теплому та холодному колориті в техніці монотипія.

Мета: навчити учнів використовувати зображувальні можливості кольору, ознайомити з поняттями «колорит», «колірна гама», з колірними асоціаціями; розвивати естетичні почуття, смак, уяву, уміння аналізувати; виховувати охайність під час роботи.

Оснащення: матеріали та інструменти: папір для малювання, гуаш, пензлі, ємності з водою, серветки для витирання рук та пензлів. Зоровий ряд: картки з різнокольоровими монотипіями (для навчальної дидактичної гри).

Тип уроку: комбінований урок.

Словник термінів

Колорит — у малярстві характер взаємозв'язку всіх кольорових елементів твору, його кольорова побудова як один із засобів правдивого та виразного відображення дійсності. Колорит — це також система співвідношення кольорів та їх відтінків.

Колірна гама — в образотворчому мистецтві це гармонійно взаємопов'язані відтінки кольорів (з одним головним).

Хід уроку

1. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Привітання. Перевірка готовності учнів до уроку

2. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Які кольори ви знаєте?

Які з них вам найбільше подобаються?

Які кольори ви частіше за все використовуєте у власних роботах?

3. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Учитель. Подивіться, який різнобарвний світ нас оточує! Скільки яскравих і не дуже яскравих кольорів дарує нам природа!

Як же передати всю цю красу на аркуші паперу? Сьогодні ми спробуємо з цим розібратися.

4. ВИКЛАДАННЯ НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Учитель. Чи звертали ви увагу на те, що у роботах одного художника переважають ті чи інші кольори? У кожного художника є власна улюблена колірна гама, тобто ті кольори, які він любить і які гармонійно поєднуються у його роботах.

Колорит — у малярстві характер взаємозв'язку всіх кольорових елементів твору, його кольорова побудова як один із засобів правдивого та виразного відображення дійсності. Колорит — це також система співвідношення кольорів та їх відтінків. (Запис до словничків.)

Колірна гама — в образотворчому мистецтві це гармонійно взаємопов'язані відтінки кольорів (з одним головним). (Запис до словничків.)

Чи можна намалювати світло? А повітря?

Подивіться уважно на картини французького художника Клода Моне, який був засновником такого напрямку в мистецтві, як імпресіонізм (демонстрування наочності).

Імпресіонізм — в перекладі «враження». І тому художник у роботі передає своє враження від тієї миті, коли він побачив цей куточок природи.

Для художника-імпресіоніста повітря й світло — це також сюжет для роботи. Ці художники зображували предмети за допомогою нескінченних кольорових плям. Тому, коли роздивляєшся їх картини з невеликої відстані, то майже нічого, крім цих плям, не бачиш. А коли подивишся здалеку — перед тобою з'являються зображення і замку, і саду, і літнього пейзажу.

Подивіться на картину українського художника Кіріака Костянтиновича Костанді «Сонячний день» (перегляд та аналізування наочності). Чим ця робота схожа з картинами Клода Моне?

Але не тільки у художників є улюблені кольори. Є улюблені кольори і у природи. Поміркуймо разом.

Як ви вважаєте, які кольори любить зима?

А які кольори переважають навесні?

Якими кольорами нас зустрічає літо?

А які найулюбленіші кольори осені?

Сьогодні ви будете художниками-імпресіоністами і намалюєте власні враження від кольорів різних пір року.

Навчальна дидактична гра

Учні отримують картки з різнокольоровими монотипіями.

Завдання: визначити колірну гаму певної пори року.

Фізкультхвилинка

5. САМОСТІЙНА ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ

6. ІНСТРУКТАЖ

Учитель. Розділіть аркуш паперу на чотири частини. Кожна частина — це певна пора року. На кожен частину нанесіть улюблені кольори кожної пори року.

Створення колориту кожної пори року

7. АКТУАЛІЗАЦІЯ НАБУТИХ ЗНАНЬ

- ◆ Що таке колорит? Колірна гама?
- ◆ Які кольори, на ваш погляд, відповідають різним порам року?
- ◆ Чи сподобалися вам роботи видатних художників?
- ◆ Чим ці роботи відрізняються від творів, які ви бачили раніше?

8. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

1. Підбиття підсумків (загальна оцінка уроку, перегляд дитячих робіт, демонстрування кращих).

2. Визначення завдання для підготовки до наступного уроку: принести папір для малювання, гуаш, пензлі; розглянути, як зображують весну художники; знайти фотографії весняних пейзажів, приказки про весну.

3. Проголошення уроку завершеним.

Додаток 2. Приклади дидактичних ігор 2 клас

Тема «Зміни». Зміни в природі.

Гра «Яблуко змін» Чому відбуваються зміни в природі?

У руках учителя чарівне яблучко. Одна половинка світла, а інша – темніша. Уявіть, що це наша планета Земля. А це ось, сонечко.

Учитель показує Сонце. Наша Земля, рухається навколо Сонця. Учитель повільно крутить яблуко, зупиняється і показує світлу половинку яблука.

- Як ви гадаєте яка це пора року? Чому?

= літо

Учитель продовжує повільно крутити яблуко, зупиняється і показує темнішу половинку яблука.

- Як ви гадаєте яка це пора року? Чому?

= зима

Тема «Зміни». Що змінилося в мені?

«Дерево змін»

Зараз ми з вами створимо «Дерево змін». Учитель заздалегідь роздає аркуші

А-4 з заготовками стовбура дерева та різнокольорові листочки. Діти мають на листочках написати зміни, які відбулися у них і прикріпити листочки до дерева. Дерева прикріплюють на дошку. Таким чином, створюють алею «Дерев змін 2 класу».

Гра «Виручай»

Учні кожного ряду отримують по картці. У першого учня в ряду завдання записане повністю, а в решти замість першого числа — «віконечко». Що ховається за «віконечком», учень дізнається тільки тоді, коли його товариш, що сидить попереду, повідомить йому відповідь у своєму завданні. Ця відповідь і буде числом, якого бракує. У такій грі всі мають бути гранично уважними, оскільки помилка одного учасника перекреслює роботу всіх.

$$10 + 5 = \square$$

$$\square - 7 = \square$$

$$\square + 4 = \square$$

$$\square - 6 = \square$$

$$\square + 7 = \square$$

$$\square - 8 = \square$$

$$11 - 2 = \square$$

$$\square + 4 = \square$$

$$\square - 6 = \square$$

$$\square + 5 = \square$$

$$\square - 3 = \square$$

$$\square + 8 = \square$$

$$12 - 5 = \square$$

$$\square + 6 = \square$$

$$\square - 8 = \square$$

$$\square + 6 = \square$$

$$\square - 2 = \square$$

$$\square + 7 = \square$$

Гра «Лабіринт»

— Допоможіть Царівні-жабі провести брата і сестру лабіринтом з числовими виразами. При цьому значення виразів повинні скласти відрізок чисел натурального ряду.

$8 - 3$	$1 + 2$	$4 + 6$	$5 - 2$	$9 - 2$	$1 + 7$
			$10 - 1$		$4 + 4$
$2 + 2$				$2 + 4$	
	$5 - 4$		$9 - 3$		$9 - 4$
$8 + 1$		$8 - 5$		$1 + 3$	
	$1 + 1$		$6 - 2$		$10 - 3$
		$3 + 4$			
$9 - 8$	$5 + 4$		$3 + 3$		$7 - 4$

Додаток 3. Методики дослідження

Методика “Перелік улюблених занять”

Хід проведення. Респонденту пред'являється бланк з переліком занять і пропонується вибрати найулюбленіші. Обстеження проводиться індивідуально, щоб виключити будь-який вплив інших дітей.

I. Напиши прізвище, ім'я.

II. Прочитай всі пункти від 1 до 12.

III. Вибери (підкресли), що ти найбільше любиш (зроби 4 вибору).

1. Слухати, коли вчитель наводить цікаві приклади.
2. Виводити правила на уроках математики.
3. Виконувати вправи з української мови.
4. Дізнаватися, звідки взяли числа.
5. Самому складати вправи з української мови.
6. Вирішувати завдання з математики.
7. Дізнаватися, чому предмет називається певним словом.
8. Самому складати завдання.
9. Дізнаватися правила написання слів.
10. Слухати, коли вчитель розповідає щось незвичайне.
11. Дізнаватися про математичні дії.
12. Виводити правила на уроках української мови.

Діагностика на виявлення інтересів молодших школярів

Інструкція для дітей

У верхньому правому куті аркуша відповідей запишіть своє ім'я та прізвище. Відповіді на питання розміщуйте в клітинах. Відповідь на перше питання розміщуйте в клітці під номером 1, відповідь на друге питання в клітці під номером 2 і т.д. всього 35 питань. Якщо те, про що йдеться, вам не подобається, ставте знак

«-», якщо подобається «+», якщо дуже подобається, ставте «++».

Лист питань

Кожне питання починається зі слів: «Чи подобається вам ...»

- 1) вирішувати логічні завдання і завдання на кмітливість;
- 2) читати самостійно (слухати, коли тобі читають) казки, оповідання, повісті;
- 3) співати, грати на музичних інструментах;
- 4) займатися фізкультурою;
- 5) грати разом з іншими дітьми в різні колективні ігри;
- 6) читати (слухати, коли тобі читають) розповіді про природу;
- 7) робити що-небудь на кухні (мити посуд, допомагати готувати їжу);
- 8) грати з технічним конструктором;
- 9) вивчати мову, цікавитися і користуватися новими, незнайомими словами;
- 10) самостійно малювати;
- 11) грати в спортивні, рухливі ігри;
- 12) керувати іграми дітей;
- 13) ходити в ліс, поле, спостерігати за рослинами, тваринами, комахами;
- 14) ходити в магазин за продуктами;
- 15) читати (коли тобі читають) книги про техніку, машинах, космічних кораблях і ін.;
- 16) грати в ігри з відгадуванням слів (назв міст, тварин) ;

- 17) самостійно складати історії, казки, оповідання;
- 18) дотримуватися режиму дня, робити зарядку вранці;
- 19) розмовляти з новими, незнайомими людьми;
- 20) утримувати домашній акваріум, птахів, тварин (кішок, собак та ін.);
- 21) прибирати за собою книги, зошити, іграшки та ін.;
- 22) конструювати, малювати проекти літаків, кораблів та ін.;
- 23) знайомитися з історією (відвідувати історичні музеї);
- 24) самостійно, без спонукання дорослих займатися різними видами художньої творчості;
- 25) читати (слухати, коли тобі читають) книги про спорт, дивитися спортивні телепередачі;
- 26) пояснювати щось іншим дітям або дорослим людям (переконувати, сперечатися, доводити свою думку);
- 27) доглядати за домашніми рослинами;
- 28) допомагати дорослим робити прибирання в квартирі (втирати пил, підмітати підлогу і т. п.);
- 29) рахувати самостійно, займатися математикою в школі;
- 30) знайомитися з суспільними явищами та міжнародними подіями;
- 31) брати участь у постановці вистав;
- 32) займатися спортом в секціях і гуртках;
- 33) допомагати іншим людям;
- 34) працювати в саду, на городі, вирощувати рослини;
- 35) допомагати і самостійно шити, вишивати, прати.